PLATONŮV ION.

SOUSTAVNÝ ÚVOD S PŘEKLADEM.

NAPSAL

RUDOLF NEUHÖFER.

OTISK Z 41. PROGRAMMU PRVNÍHO ČES. STÁTNÍHO GYMNASIA V BRNĚ ZA ŠKOLNÍ ROK 1907—1908.

V BRNĚ 1908.

Tiskem moravské akciové knihtiskárny v Brně. – Nákladem vlastním.

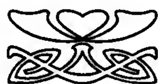
PLATONŮV ION.

Soustavný úvod s překladem.

Napsal

RUDOLF NEUHÖFER.

Otisk
z 41. programmu prvního čes. státního gymnasia v Brně
za školní rok 1907—8.

V Brně 1908.

Tiskem moravské akciové knihtiskárny. — Nákladem vlastním.

Předmluva.

Účelem úvodu v Platonův dialog Ion jest všestranné ocenění a podrobný výklad této rozmluvy platonské; při spůsobu spracování řídil jsem se postupem úvodů Schanzových k něm. kommentářům Apologie, Kritona a Euthyfrona. Osnovu dialogu sestavuji úchylně od disposic, pokud vůbec se jí badatelé zabývali, a odůvodňuji zevrubně svůj návrh; také charakteristiku osob podávám zvláště připravuje si tím půdu pro odůvodnění pravosti. Ostatní paragrafy vyčerpávají látku po stránce literárně-historické; k nim připomínám, že nepřístupno mi zůstalo pojednání J. Daumovo: Prolegomena et adnotationes ad Ionem, Platonis dialogum, Innsbruck, 1861; z novějších souborných spisů neměl jsem C. Piatova: Platon, Paris, 1906.

Na konec srdečně děkuji pp. školnímu radovi, prof. F. J. Rypáčkovi, a příteli prof. Dr. Ferd. Kňourkovi, kteří obětavě pročítali rukopis i korrekturu a přispěli autorovi mnohým pokynem a radou.

V Brně, 15. června 1908. *Rudolf Neuhöfer.*

Platonův Jon.

Soustavný úvod s překladem. — Napsal RUDOLF NEUHÖFER.

A. ÚVOD.

§ 1. Myšlenkový postup a osnova dialogu.

A. Úvod (pag. 530). Sokrates setká se s Jonem, efeským rhapsodem, který právě zavítal do Athen z Epidauru, kde v musickém závodě získal první cenu. Sokrates ironisuje zprvu, ale pak přistupuje ihned k jádru věci; chce totiž dokázati, že rhapsodova znalost Homera nezakládá se na vědění (*ῥαψῳδὸς οὐ τεχνικός ἐστι ἐπαινέτης Ὁμήρου* — myšlenka uvedená na konci rozmluvy), a proto je nucen dříve vysvětliti, že rhapsod jest jen pouhým vykladatelem myšlenek básníkových (*ῥαψῳδός ἐστι ἑρμηνεὺς τῆς τοῦ ποιητοῦ διανοίας*). Ježto se ukáže průběhem hovoru, že básník neskládá básně z rozumu, nýbrž v nadšení Musami poskytovaném, vyplyne z toho, že ani rhapsod — pouhý to vykladatel básníkův — nejedná z rozumu. Tohoto zamýšleného postupu Sokratova důkazu netuší ovšem Jon a rozumí Sokratovi tak, že rhapsod má vykládati o Homerovi, nikoli Homera; to prý umí znamenitě získav dovednosti té po veliké námaze. Sokrates však odbývá ho na jinou dobu a žádá, by sledoval pásmo hovoru.

B. Dialog (pag. 531 A, začíná se zřejmě nový díl slovy *νῦν δέ μοι τοσόνδε ἀπόκριναι* až 541 D, kdež slovy *ἀλλὰ σὺ γάρ* počíná se závěr rozmluvy.)

I. Tři věty přípravné (pag 531 A—533 C).

a) Jon dozná, že umí vykládati jen Homera, nikoli však Hesioda a Archilocha. Věci Homerovi a v Hesiodovi společné by vyložil; a co různosti? Na př. to, co vykládají z oboru věšteckého! Kdyby Jon byl věštcem, musil by přece chápati stejné i různé jejich výklady o věštění; jak tedy vysvětliti, že Homera umí vyložiti, ale Hesioda nikoli, když uvádějí tolik věcí stejných? Ve výkladě tom zamlčen důsledek plynoucí z podaného příkladu: kdo rozumí stejným věcem v Homerovi a Hesiodovi, musí rozuměti i různým.

b) Věta druhá označena tím, že Jon vystupuje s námitkou (pag. 531 D). Namítá totiž, že proto neumí vysvětlovati ostatní básníky, že vykládají hůře než Homer. Sokrates však porazí Jona důkazem, že „lepší“ a „horší“ jsou relativní pojmy: kdo ví, co je lepší, ví také, co je horší; týž člověk tedy rozezná i toho, kdo vykládá dobře, i toho, kdo špatně. (Příklady o mathematikovi a lékaři.) Jon to dozná a tím jest i nucen souhlasiti, že zná se v Homerovi i v ostatních básnících. Připojí-li se pak z věty první, že Homer

a Hesiod vykládají o mnoha stejných věcech, je tím Jonova porážka dovršena.

c) Věta třetí uvozena je rovněž námitkou Jonovou (pag. 532 B, C). Jon pokořujícím sobě způsobem namítá totiž, že slyše o Homerovi hned je vzhůru, ale klímá při zmínce o jiných básnících a nechápe ničeho. Sokrates úkaz ten vysvětluje tím, že rhapsod nevykládá *τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ*, nýbrž vše činí *ἐνθουσιάζων*. Přes tuto urážku zve Jon Sokrata *σοφός*, ale jest odmítnut s touto poklonou: *σοφοί* jste vy rhapsodové, já jsem jen laik, *ἰδιώτης*. Důkazem mínění Sokratova jest, že, kdyby Jon na základě vědění mluvil o Homerovi, musil by uměti o každém básníkovi vykládati; to vyplývá totiž z těchto dvou vět: *ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς σκέψεώς ἐστι περὶ ἁπασῶν τῶν τεχνῶν; σκέψις ἐστὶ ἡ αὐτή, ἐπειδάν τις ὅλην τὴν τέχνην λάβῃ*. Poměry ve všech uměních jsou stejny (v malířství, sochařství, hudbě i rhapsodice) a učí nás, že, kdo rozumí jednomu umělci, rozumí všem. Jon není schopen odporu, přece však trvá na své námitce.

II. Jádro výkladu (pag. 533 C, kdež věta *καὶ ὁρῶ, ὦ Ἴων, καὶ ἔρχομαί γέ σοι ἀποφαινόμενος* zřejmě uvádí novou část, až pag. 535 A do Jonových slov *καί μοι δοκοῦσι .... οἱ ἀγαθοὶ ποιηταὶ ἑρμηνεύειν*, kdež Jon pochvaluje výklad Sokratův, podaný větší řečí souvislou). Jak již uvedeno, chce Sokrates dokázati prázdnotu rhapsodského umění tím, že převádí dovednost jeho na umění básníkovo; rhapsod jest jen pouhým jeho vykladatelem. Proto musil Sokrates objasniti nyní, jaký má názor o poietické činnosti. Dle něho nebásní umělec z rozumu (*ἔμφρων*), nýbrž z božského nadšení (*ἐνθουσιάζων, θείᾳ μοίρᾳ, θείᾳ δυνάμει* — přirovnání s korybanty a s bakchantkami); jsou nástroji boha (*ἔνθεοι*), jenž se vyjadřuje ústy jejich. Proto mluvívají i ústy básníka nejneschopnějšího (příkladem je Tynnichův slavený paian). Tím stávají se úplně rovnými věštcům; i oni *χρησμῳδοῦσι*. Nadšení to sděluje se i vykladatelům básní a jejich posluchačům, čímž vysvětluje se veliká přitažlivost umění (přirovnání s magnetem, jenž sílu svou sděluje přitaženým kroužkům). Výklad tento, myšlený zcela vážně, je podán žertovným způsobem; Jon však jest jím nadšen, nechápaje ponižování v něm obsaženého tím, že Sokrates básníkům — a tudíž i vykladatelům jejich, rhapsodům — upírá rozumu.

III. Důsledky odtud plynoucí (pag. 535 C, kdež slovy *οὐκοῦν ὑμεῖς αὖ οἱ ῥαψῳδοί* začíná Sokrates vyvozovati důsledky, až pag. 541 D, kdež slovy *ἀλλὰ γάρ* počíná se závěr.) Důsledky tyto jsou srovnány stupňovitě tak, že lichost a prázdnota umění rhapsodova objevuje se čím dále, tím v rozsahu větším.

a) Rhapsodové jsou jen *ἑρμηνεῖς ἑρμηνέων*, vykladatelé vykladatelů (t. j. básníků, kteří jsou vykladateli mínění božského), a platí proto o nich totéž, co o básnících. Extase, v níž ocitají se při recitacích, je tedy projev nerozumu, tím odsouzení hodnější, že jest jen předstíraná; vždyť rhapsod pláče, oděn jsa drahocenným šatem se zlatým věncem na hlavě uprostřed přátel, jakoby ho někdo okradl o ty věci. Důsledek končí se nestoudným přiznáním Jonovým (pag. 535 E), že činí tak jen z ohledu na honorář.

b) Důsledek druhý (pag. 535 E *οἶσθα οὖν* až pag. 536 D *δεινὸς εἶ ἐπαινέτης*, podaný souvislou řečí Sokratovou) vysvětluje, proč Jon nezná se v ostatních básnících, obšírnějším výkladem přirovnání k magnetu, už uvedeného v jádru hovoru. Magnetem oním je bůh, na něm visí první železný kruh básníkův, na tom druhý železný kruh rhapsodů, na něm konečně třetí železný kruh posluchačův a divákův (*θεαταί*); kromě toho se strany zavěšen tu ještě řetězec členův sboru (*χορευταί*) i jejich učitelů s jejich náměstky. Ve všechny ty kruhy sděluje se nadšení božské, jako síla z magnetu vycházející přejímána je celým řetězem přitažených kruhův. Tato závislost (*τὸ ἔχεσθαι*) je

však vlastně posedlost (*τὸ κατέχεσθαι*) či šílenství (*τὸ μαίνεσθαι*). Každý básník však závisí na jiné Muse, a rovněž tak každý rhapsod na jiném básníkovi, většina rhapsodův ovšem, na př. i Jon, na Homerovi, a odtud chápeme pak onu zdánlivě nevysvětlitelnou Jonovu neznalost ostatních básníkův. Ovšem i svého Homera vykládá jen z nadšení (*θείᾳ μοίρᾳ καὶ κατοκωχῇ*), nikoli na základě theoretického vědění (*τέχνῃ*). Jon opětně nechápe pokořující stránky těchto výkladův, a hned by se pustil před Sokratem do přednášky, kdyby ho Sokrates — už po druhé — nebyl zadržel, maje mu v úmyslu připraviti dokonalou porážku. Ukázal mu již v a), že jest jen opakovačem cizího majetku, v b), že jest omezen na jednoho autora — ani toho nevykládaje na základě vědění — : teď však dokáže mu v c), že ani tohoto jedinkého básníka nezná pořádně.

c) Důsledek třetí (pag. 536 E *ὧν Ὅμηρος λέγει* až 544 D) ukazuje, že každé umění má přesně vytčený obor poznávání (*πραγμάτων ἐπιστήμη*), či že nepoznáme jedním uměním, co poznáme druhým (*ἃ τῇ ἑτέρᾳ τέχνῃ γιγνώσκομεν, οὐ γνωσόμεθα τῇ ἑτέρᾳ*). Tvrdí-li tedy Jon, že rozumí v Homerovi všemu, není tomu tak. Umění jsou různá (*τὴν μὲν ἑτέραν φημὶ εἶναί τινα τέχνην, τὴν δ' ἑτέραν*), a jenom tímtéž uměním poznáváme tytéž zjevy (*τῇ αὐτῇ τέχνῃ τὰ αὐτὰ ἀναγκαῖόν ἐστι γιγνώσκειν* — příklad o prstech); proto, kdo některého umění nezná, nechápe z něho odborných výkladův ani nerozumí pracím toho oboru. A tak jistým místům v Homerovi lépe porozumějí vozatajové, lékaři, rybáři a věštci než Jon. Když pak Sokrates ho vyzývá, by ukázal v Homerovi místa patřící pouze rhapsodům (za vzor ukázal mu Sokrates sám místa příslušející věštcům), praví Jon, že jim patří vše. Sokrates poukáže ho na to, co právě dokázáno. Nuže rhapsodovi, míní Jon, patří vše mimo vytčená místa náležející odborníkům. Ale která jsou to místa? Jon dí chlubivě, že ví, co se hodí každému člověku. Sokrates vyvrátí to hravě příklady (kormidelník v bouři, vladař v nemoci, skoták se splašeným stádem, tkající žena), až Jon pošetile lapí se na příklad o strategovi a tvrdí, že rozumí tomu, co má mluviti vojevůdce, ba že umění rhapsodské je totožno s vojevůdcovským. Sokrates nechce zprvu věřiti souvislosti těchto dvou pojmův a ukazuje mu, že z náhodné současnosti dvou vlastností u téže osoby nevyplývá ještě totožnost těchto vlastností (příklad o kitharistovi a jezdci), ale Jon trvá na svém. Sokrates tedy donutí ho k doznání, že „rhapsod" a „strateg" nejsou pojmy totožné, nýbrž „rhapsod" podřazen je pojmu „strateg", takže každý rhapsod jest i vojevůdcem, ale každý vojevůdce není rhapsodem; Jon pak jako nejlepší rhapsod jest i nejznamenitějším strategem! Je tedy divno, že se Jon raději nevěnoval dráze vojenské. Námitky Jonovy odbývá Sokrates tím, že Efesos není cizí město, jsa původem kolonií athenskou, že i cizí občané stali se strategy v Athenách (Apollodoros, Fanosthenes, Herakleides), a že Efesos je právě tak veliký a významný jako jiná města.

C. Závěr (pag. 541 E—542 B). Dle Sokrata je tu tedy dilemma, buď je Jon *τεχνικός*, t. j. zná Homera na základě theoretického vědění, ale nechce to Sokratovi říci, ač slíbil, a proto hřeší (je *ἄδικος*); buď je *θεῖος*, t. j. mluví jen z nadšení sděleného Musou prostřednictvím básníkovým, a proto svého slibu — podati odbornou přednášku o Homerovi — nemůže vyplniti a v tom případě ovšem nehřeší. Pošetilý Jon volí druhé nechápaje, jaká pohana — totiž upření rozumu, vědeckého myšlení a odborného vzdělání — je v něm skryta.

§ 2. Scenerie a osoby dialogu.

Dialog Jon patří svou formou mezi nejjednodušší dialogy, jako jsou na př. Kriton a Euthyfron. Hovořící osoby totiž jsou jenom dvě, Jon a So-

krates, a rozmluva jejich jest podána přímo. Třeba jej zařaditi tedy v první stupeň, ať už zvolíme stupnici H. v. Steinovu (Sieben Bücher zur Geschichte des Platonismus 1864, I. 42), jenž zná pět tříd, neb Hugovu (v úvodu vydání Symposia), neb Lutoslawského, jenž liší 12 tříd, nebo konečně komplikovanou klassifikaci H. Raedra (Platons philosophische Entwickelung 1905, 48—49), dle něhož by to byl jednoduše dramatický dialog, v kterém nemají převahu souvislé přednášky.

Místo hovoru není ani blíže označeno; jest jím patrně agora v Athenách. Doba, v které dle autora hovor byl konán, čili tak zv. fiktivní doba, jest udána rovněž nejasně. Jest to konec války peloponneské, jak dovodíme v § 5., patrně před Panathenajemi neb dokonce o nich, kdy Jon vrací se přes Atheny do rodného Efesu z musických závodů, pořádaných v Epidauru na počest Asklepiovu.

Jako jinde, i zde Platon snaží se dodati hovoru rázu skutečného; z Homera necituje vše přesně, nýbrž s úchylkami, jakoby z paměti (538 C, 539 A).

Jinak jest však formě celého dialogu věnována péče veliká,[1]) takže i tím řadí se Jon mezi spisy mladší, kdy Platon byl ve formě pečlivější (srv. Raeder, 57). Zvlášť trefny jsou charakteristiky obou hovořících mužů, jež podány jsou virtuosním způsobem platonským, a to i Jon, jak poznal už Goethe (Cottova vydání sv. XXXI., 8—11), i Sokrates.[2])

Rhapsod J o n znám jest nám pouze z tohoto dialogu, jsa tu representantem četných rhapsodů, kteří nalézali obživu v recitacích Homera i básníkův jiných,[3]) připojujíce k tomu frasovité přednášky o básnících (*ἐπαινέται Ὁμήρου* 536 D, 541 E), jakýmiž Jon chtěl častovati i Sokrata, kdyby po dvakrát ho nebyl odrazil (530 D, 536 D). Nikoli věcná interpretace, nýbrž planá laudatio byla jejich cílem (*καλῶς λέγειν περὶ Ὁμήρου, κοσμεῖν Ὅμηρον*). Recitace ty konali po městech, vystupujíce na podiu (*βῆμα*) se zlatým věncem na hlavě a v drahocenném šatě (535 D), při přednesu Iliady červeném, při přednášení Odysseje fialovém (*ἁλουργοῖ*). Mluvili s líčeným nadšením, předstírajíce smích i pláč, takže docilovali slušných honorářů (535 D, E); neboť měli v Homerovi dostatek podobných napínavých scen (srv. 535 B: Odysseus střílející po nápadnících, Achilles řítící se na Hektora, larmoyantní výjevy při smrti Hektorově).

Dvě vlastnosti vyznačují Jona jako jejich representanta: nedostatek vyššího ponětí o vlastním umění a neobyčejná domýšlivost. Jon nechápe, že rhapsod má vykládati Homera po stránce ethické a esthetické, a proto sofistiku Sokratovu (536 D—540 D) neumí odkázati do pravých mezí. Na hovor se Sokratem nehodí se vůbec ani nechápe jeho řečí, ač prý ho rád poslouchá (532 D). Výklad Homera změní Jon na výklad o Homerovi (530 C) a doznává, že nemůže Sokratovi odporovati (533 C). Nedělá si z toho nic, že Sokrates upírá mu vědění (532 C), nevidí sesměšňování v líčení podstaty básnického umění (výklad o *θεία μοῖρα*) a schvaluje jej netuše, že Sokrates vyvozovati bude odtud důsledky zlé i pro něho (535 C. Doznává, že rhapsod nejedná rozumně při recitaci (535 D), nevidí, jak ho Sokrates pokořuje příkladem s vozatajem. V debatě rád ochotně přisvědčuje všemu, ač na konec musí doznati i svou porážku (532 B, 533 C, 535 D). Chce býti

---

[1]) Opačně soudí Sittl (L G II. 312); zvláště nelíbí se mu, že začátečnicky prý Sokrates hned prvním slovem jmenuje oslovenou osobu *Τὸν Ἴωνα χαίρειν*. Dle našeho soudu naopak velmi vhodně tím způsobem Platon po způsobě dramatiků čtenáře ihned seznamuje s osobami.

[2]) U Sokrata popírá to Ivo Bruns (Das literarische Porträt der Griechen 1896, 351—356); prý jest Sokrates charakterisován jen svou blahosklonností. Názor ten vyvrací se dalším výkladem.

[3]) Srv. Plat. Nomoi 658 B—D; Xenof. Symp. III., 5—6.

vtipný svými námitkami (531 D, 532 C, 541 C), necítě, že často se pokořuje sám tvrdě na př., že dříme za hovoru o jiných básnících. Ačkoli Sokrata nemůže poraziti, uvádí znova vyvrácenou námitku (533 C). Ani po Sokratově návodě neumí vymeziti míst patřících rhapsodovi 539 E); neobratně se vyjádří (540 B), o svém umění, ačkoli snad dobře myslil v jádře, že úkolem jeho jest všeobecný výklad esthetický a ethický o Homerovi. Nepozoruje klamu v dalším dokazování Sokratově a chytne se v zoufalství příkladu se strategem (540 D). I zde v podstatě myslí věc dobře, narážeje na ethickou stránku výkladu, ale pak pošetile setrvává na souvislosti umění rhapsodského s vojevůdcovským (541 A—B) a na konec ukazuje naprostou omezenost (542 B), an volí si název θεῖος ἀνήρ, v němž přece dle Sokrata spolu obsažen byl predikát i šílenství i pošetilosti.

Ještě větší důraz klade Platon na druhou vlastnost Jonovu, ješitnost, jež i dnes u tak zv. výkonných umělců nebývá řídka Hrd jest náš Jon, že umí Homera z paměti,[1]) a citoval by verše stále, kdyby ho neodkázal Sokrates (537 B); i své přednášky o Homerovi pokouší se uplatniti dvakrát, však marně (530 D, 536 D). Své umění pokládá za rovnocenné umění básnickému, jak patrno z výrazu καὶ τῆς ἄλλης μουσικῆς (530 A); o sobě mluví vznešeně a pyšně v první osobě pluralu (530 A). Dle svého tvrzení mluví o Homerovi nejlépe, výborněji než Metrodoros, Stesimbrotos i Glaukon[2]) (530 D), takže zasluhuje si zlatého věnce od Homerovců (530 D). Při tom doznává naivně, že získání této schopnosti dalo mu velmi mnoho práce (530 C).

S otevřenou drzostí vykládá 535 E), že jen předstírá svůj pláč, by smáti se mohl vybíraje tučný honorář, a směšně popisuje své nadšení (tekou slzy, ježí se vlasy, buší srdce). Pyšně praví (536 E, 539 E), že v Homerovi rozumí všemu, že je nejlepším rhapsodem (541 B) i strategem, naučiv se tomu umění z Homera. Právem je tedy Xenofon zve ἠλίθιοι na obou vzpomenutých místech, a není divu, že právě tato vlastnost rhapsodův ponoukala Platona, by pravou jejich podstatu ukázal obecenstvu v tomto dialogu.

Sokrates charakterisován tu úplně stejně jako ve všech prvních rozmluvách platonských.[3] Na mnoha místech patrna tu pověstná jeho ironie; hned s počátku napodobí chlubivý Jonův pluralis majestaticus (530 A. 542 A. B) a upozorňuje ho by vyhrál také o Panathenajích (530 B) Záviděl prý často rhapsodům (530 B, C nejen umění, nýbrž i výzdobu tělesnou — komický to vtip, vzpomeneme-li ošklivého vnějšku Sokratova.[4]) Ironickým poukazem do budoucnosti odbývá Jona s přednáškami jeho (530 D, 535 D).[5]) Ironicky zve jej φίλη κεφαλή (531 D). ὦ βέλτιστε (532 B, 541 C), ὦ ἑταῖρε (532 C). S výsměchem opakuje Jonovy výrazy o klimání 533 A 536 B).[6]) vrací mu

[1]) Právě tak se chlubí Nikeratos v Xen. Symp. III. 5, a totéž praví Sokrates o Eutnydemovi, Xen. Apomn. IV. 2., 10.; ale na obou místech zváni jsou rhapsodové pošetilými (ἠλίθιοι), po prvé Antisthenem, po druhé Euthydemem. Sokrates pak v Symp. III. 6. dodává, že rhapsodové nerozumějí myšlenkám básníkovým. O Xen. Symp. III. 5—6. a IV. 6. bude vyloženo ještě níže.

[2]) Stesimbrotos z Thasu vedle Anaximandra jmenován jako zástupce vykladatelů Homera i u Xen. Symp. III. 6.

[3]) Známo, že třeba lišiti Sokrata historického a Sokrata, jak ho líčí Platon, tak zv. „platonského". Správně však dodává Raeder (uv. m. 53), že „platonského" Sokrata třeba lišiti také od Platona sama, neboť Sokrates není jen hlasatelem platonských názorův. Není ovšem sporu, že Platon chtěl líčiti Sokrata co možná dle skutečnosti, ale je také jisto, že sám nemohl všude přesně lišiti, co je Sokratovo a co jeho.

[4]) Srv. výrok Alkibiadův v Symposiu, 215 B.

[5]) Srv. v Euthyfronu 6 C; Gorg. 449 C

[6]) Sesiluje však podruhé νυστάζω v καθεύδω a προσέχω τὸν νοῦν na ὀρχεῖταί σου ἡ ψυχή.

poklonu obsaženou v názvu *σοφός* (532 D), staví ho do jedné řady s mythickými pěvci Thamyriem, Orfeem a Femiem (533 B, C). Líčení podstaty básnického umění je podáno veskrze ironicky[1] (533 D—535 A), ač nepostrádá poetického rázu. Drsně vysmívá se Sokrates líčenému nadšení Jonovu: „pláčeš, jakoby tě někdo okradl“ (535 D); vtipně užívá slovesa *ἐκπλήττω* o úžasu a hrůze diváků (535 B); frasi Jonovu *ἅπτει μου τῆς ψυχῆς* (535 A) opáčí větou *ἡ ψυχὴ οἴεται εἶναι παρὰ πράγμασι* (535 C). Žertovně *ἔχεται* vykládá *κατέχεται* tvrdě, že Jon je božskou mocí posedlý (536 A). Tváří se, jakoby neznal z paměti potřebných veršů z Homera (537 A). Žena Jona do úzkých zdůrazňuje mu komicky, že není vozataj, nýbrž rhapsod (538 B), ironicky opakuje odpověď jeho (533 C *καὶ ὁρῶ*. 539 D *καὶ σύ γε ἀληθῆ ταῦτα λέγεις*, 539 E *οὐ σὺ ἔφης ἅπαντα*. 540 A—D stále opakuje *ἃ πρέπει ποιεῖν*. 541 A *δοκεῖ σοι*). Upozorňuje ho na dřívější výrok vlastní, jehož pozapomněl Jon (540 A) — ničím více se nemohl dotknouti rhapsoda než výtkou špatné paměti! Příklad s pastuchou (540 C) byl pro Jona ponižující. Nechce věřiti souvislosti pojmů „rhapsod“ a „strateg“ (udivená otázka 540 E). Na konec stává se Sokrates sarkastickým: „Proč, Jone, nejsi raději strateg než aby ses potuloval po Řecku s věncem na hlavě?“ (541 C). Po řízném vyvrácení námitek kousavým způsobem předkládá Jonovi dilemma výše vzpomenuté (541 E—542 A), srovnav ho s mythickým Proteem.[2]

V dokazování vyniká tu Sokrates známou svojí bystrostí: vědom jsa si cíle kráčí k němu již od začátku. Ježto rhapsodské umění dle něho je pomocné umění, plynoucí z básnictví, odepře Sokrates nejprve v obšírném výkladě básníkům činnost rozumovou, aby pak i pro rhapsody na nich závislé vyvozoval nezvratitelné důsledky. Sokrates chce jen pravdu (532 D) a hledá vážnou podstatu umění rhapsodského; proto ho upozorňuje hned s počátku, že třeba pochopiti myšlenky básníkovy (530 B, C). S počátku je velice sdílný k Jonovi, patrně, by ho na hovor získal, ve vlastním dokazování nedává si však s ním práce jako se sofisty; proto přímo do očí mu upírá *ἐπιστήμην* a *τέχνην* (532 C). Nejobratnějším stává se v dovozování důsledků, kde na jednom místě (538 E) činí sebe dotazovaným, aby učinil řeč svou tím pravděpodobnější. Námitky všecky vyvrací úplně a na konec poraženému Jonovi dává na vybranou názvy *τεχνικός* či *θεῖος*. Při dokazování užívá i tu oblíbených svých příkladův: o věštění (531 B), o počtáři a lékaři (532 D, E), malířství, sochařství, kitharodice, aulodice, kitharistice a rhapsodice (532 E—533 C), vozatajství (537 C), tesařství, lékařství a rybářství (538 B—D), věštectví (538 E—539 D), o kormidelníkovi, o vladaři v nemoci, pasákovi, tkající ženě (540 B—D), o jezdci a kitharistovi (540 D, E). Dle potřeby užívá příkladů těch k úsudku indukčnímu neb analogii. I s přirovnáními se tu potkáváme; zvlášť vyniká vtipné srovnání s magnetem (533 D, E, 535 E—536 D), s bakchantkami (534 A), s korybanty (534 A, 536 C). Nechybí tu ani argumentum ad hominem (s pěti prsty, 537 E); pojmy vzhledem k rozsahu vyšetřují se ve vzájemných vztazích (*κιθαριστικός—ἱππικός*, 540 D, E; *στρατηγός—ῥαψῳδός*, 541 A, B). Sokrates však — jako v jiných rozmluvách — často užívá důkazů ryze sofistických, neboť skutečně „činil z menší řeči větší“, jak mu vytýkali lidé (srv. druhý bod tak zv. fiktivní žaloby v Apologii, 19 B), a Platon se nezabývá s vyvracením tohoto bodu v Apologii, ježto ho nemohl popříti.[3] Tak v druhé větě přípravné (531 D—532 E) zto-

---

[1]) Básník prý je cosi lehkého a létavého, básně pochodí ze zahrad Mus; bůh vyjímá (*ἐξαιρεῖται*) básníkům rozum; kdo má toto *κτῆμα*, t. j. ztrátu rozumu, „vstupuje“ v harmonii; hříčka slov *μέλη*, *μέλιττα*, *μελίρρυτος*, *μελοποιός*.

[2]) Srovnej totéž v Euthyfronu 15 D. Jon vůbec svou domýšlivostí upomíná na věštce Euthyfrona, který rovněž přepiatě a nezaslouženě byl hrd svým domnělým věděním.

[3]) Srv. Schanz v úvodě k vyd. Apologie, 1893 (komm.), 47.

tožňuje špatně poznání (*γιγνώσκειν*) lepšího a horšího s pojmem „znalý něčeho“ (*δεινός*): Jon mohl poznati, že Hesiodos je horší básník než Homer, z toho však neplyne, že by ho musil uměti vykládati. Celý výklad konečný (538 B—541 B) je sofistický. Jonovi tane nejasně na mysli, že rhapsodovým úkolem je výklad esthetický a ethický, a nikoli technický výklad jednotlivostí, ale poví to nešťastnou formou, enumerací. To uvedeno schválně, by Sokrates mohl vybírati určité příklady a opět zdůrazňovati odborné znalosti jednotlivých zaměstnání za srovnání s povšechným výkladem rhapsodovým.[1]) Nedivme se proto, že Jon nejdříve chytne se příkladu o otrokovi a, když ho Sokrates pokoří srovnáním s pastuchou, příkladu o strategovi. Ale i tento příklad je zvolen úmyslně a využit sofisticky. Jonovi tanou asi na mysli povzbuzovací řeči, jaké má na př. Agamemnon v Iliadě, tedy zase partie ethického rázu, takže vidíme opět, že má celkem dobrý obraz o podstatě výkladů rhapsodových. Ale Sokrates odpověď jeho převrátí hned v otázku po totožnosti strategie s rhapsodstvím a, ježto Jon tu odpovídá zcela mylně, nasazuje mu na konec korunu směšnosti. Jona neporáží tedy špatná věc — neboť v jádře je ponětí jeho o rhapsodovi správno — nýbrž špatný způsob vyjádření a naprostá neschopnost bojovati proti umělé dialektice Sokratově.[2]) I v konečném dilemmatě obsažena nesprávnost: Sokrates vytýká Jonovi, že slíbil mu o Homerovi vykládati, nezplnil prý však slibu (542 A); ale viděli jsme, že skutečně Jon se o to pokoušel dvakrát, byl však pokaždé zadržen Sokratem.

§ 3. Účel dialogu.

Otázka účelu této rozmluvy bývala velice různě řešena; neposlední příčinou toho byly pochyby o pravosti dialogu Jona. Ti, kdož pochybují o authentičnosti jeho, nalézali také jeden důvod pro mínění své v účelu rozmluvy, jak si jej totiž sami vymezili.

1. Zajímavo jest, že po této stránce všiml si Jona též J. W. Goethe, jsa k tomu r. 1796 podnícen Stollbergovým překladem Platona (Übersetzung auserlesener Gespräche des Plato). V úvaze „Plato als Mitgenosse einer christlichen Offenbarung“ (Stuttgartského vyd. Cottova sv. XXXI., 8—11) tvrdí, že Jon jest pouhou persifláží; vážně není tu míněno nic, vše je pouhá ironie. Nápadno jest, jakou měrou hlouposti obdařen byl Jon, protivník Sokratův, aby se Sokratova bystrost tím více zastkvěla. S otázkou po podstatě poesie však dialog nemá prý co činiti. — Goethe vychází v celém výkladu svém z mylného předpokladu, že dialog Jon má čtenáře vážně poučiti o podstatě básnictví; bude však níže patrno, že pravý účel rozmluvy té jest jiný. Ostatně Goethe sám jej tušil tvrdě, že titul rozmluvy by měl zníti „Jon či zahanbený rhapsod“.

F. Schleiermacher (v úv. překladu, 3. vyd. 1855, 181) rovněž mylně hledá účel v kritice básníků; rhapsodové prý by vůbec nestáli za to, aby se Platon jimi obíral.

Podobný názor má Heffter (Über Platons Jon, Zeitschrift für Alterthumswissenschaft, 1843, 716): autor chce prý vyložiti původ básnictví, ovšem úvahu tu podává jen proto, aby mohl mluviti o rhapsodech.

F. Susemihl (v úv. překladu, 1864, 259 a násl.[3])) po příkladu Nitschově a Munkově[4]) myslí, že se chce tu dokázati, že básníci svým ctitelům ne-

---

[1]) Kromě toho obratně *ἄρχων* změněn v *ἄρχων πλοίου*, v kormidelníka.

[2]) Zcela stejně se vede vojevůdci Nikiovi v dialogu Lachetu.

[3]) Opakuje tu své výklady z knihy Die genetische Entwicklung der plat. Philosophie, 1855.

[4]) G. W. Nitzsch ve vyd., Leipzig 1822, 12; Munk: Natürliche Ordnung der plat. Schriften, 1847, 140.

sdělují pravého vědění, nýbrž pouze nejasné nadšení, neboť pak by každý pošetilý rhapsod mohl se míti za moudrého. Celkem však prý se tu napadá osoba, nikoli stav.

Také K. F Hermann (Geschichte und System der platonischen Philosophie, 1839, I, 436) nedostal se z tohoto mylného názoru. Platon chce prý tu osvětliti zjev, že leckteří básníci, kteří nemají řádného vědění, píší krásné básně; vykládá se tedy poměr projevů básnických k požadavkům vědy.[1]

2. K správnému cíli mířil Ed. Zeller již v prvním výkladě svém o Jonovi (Zeitschrift für Alterthumswissenschaft1,851, 251), jenž tvrdil, že autor spisu dokazuje podřízenou cenu nejasného uměleckého nadšení; ale výklad netýče se básníků, nýbrž jen rhapsodův. J. Th. Bergk soudil, že Jonem napadáni nejsou básníci, nýbrž rhapsodi; ovšem bez důkazů jest domněnka jeho, že podnětem k rozmluvě bylo prý nezasloužené vítězství Jona nad jiným rhapsodem, snad Antimachem, jehož si Platon vážil (GL Berlin 1887 IV. 454). I K. Sittl (GL München 1886 II. 312,) zdá se míti totéž mínění; výslovně popírá, že by to vše bylo míněno ironicky, jak tvrdil kdysi Goethe; pak by byl Platon neužil tak jemných ani bystrých pozorování.

3. Oba tyto výklady snažili se někteří badatelé spojiti: Platon napadá prý i básníky i rhapsody. Tak soudí G. Stallbaum (v úv. vydání, 1857), že se dokazuje o rhapsodech, že nemají pravého vědění, ježto jejich nadšení je nepravé; ale i básníci jsou bez vědění přijímajíce nadání své od bohův. Útočí se tedy i na poesii i na umění na ní závislá. Podobně K. Steinhart (v úv. překladě H. Müllera, 1859) stanoví jádrem dialogu dvě myšlenky: poesie od pouhého genialního nadšení musí proniknouti k sebevědomému tvoření, vykladatelé pak básní nesmí se spokojiti jen nadšením, ale musí uměti myšlenky básníkovy vyložiti i na základě vědění.

4. Zvláštní hypothesu pronesl Ferd. Dümmler (Antisthenica [Kleine Schriften I. 35], Berlín 1882); v dialogu Jonu prý je napadán Antisthenes, zakladatel školy kynické a známý řevnivý sok Platonův. Antisthenes vykládal totiž Homera moralisticky; a ačkoli z Xenofontova Symposia patrno, že Antisthenes pohrdal rhapsody, přece si Platon zvolil za mluvčího rhapsoda Jona, aby se ukázalo, že mezi pošetilostí rhapsodův a nových vykladačů Homera není rozdílu. S názorem tím trefně polemisuje Ivo Bruns (Das literarische Porträt der Griechen im V. u. VI. Jahrhundert, Berlin 1896, 351—356). V celém dialogu není narážky na Antisthena a kynismus; Jonovi podobá se v Xenofontově Symposiu spíše Nikiův syn, Nikeratos, který maje obdivuhodnou paměť znal celého Homera nazpamět a jehož naivní sebevědomí právě potírá Antisthenes. Když se vychloubá touto znalostí, Antisthenes mu výsměšně praví (III. 6), že totéž umějí i rhapsodové, nad něž není přece pošetilejších lidí, jak doznává sám Nikeratos. O něco dále (IV. 6—7) vyzývá opět spolustolovníky, by si ho hleděli, ježto z Homera se naučil všemu; vyučí prý každého i na hospodáře i na řečníka i na vojevůdce. Na námitky, zda umí i kralovati, když přece byl Agamemnon také králem, Nikeratos přisvědčí, že dovede, ba že rozumí i umění vozatajskému i strojení jídel, uváděje při tom z Homera dvě místa, jež citována jsou i v Jonu.[2]

Tím se tedy přímo vysmívá Antisthenes theorii, na níž spočívá Jonova exegese Homera, takže nemožno v dialogu tom hledati Platonovu polemiku proti Antisthenovi, neboť se Platon v názoru na rhapsody blížil Antisthenovi.

---

[1]) Podobně dle Susemihlovy zmínky Wiegand: Über den Zweck, welchen Plato bei der Abfassung seines Dialogs Jon vor Augen gehabt Allgem. Schulzeitung 1828, 1294. Osvětluje se prý rozpor mezi věděním a domněnkou, mezi pravou vědou a prázdným dilettantstvím.

[2]) Il. XXIII. 335—337, Jon pag. 537 A; Il. XI. 640, Jon pag 538 C.

Nad to upozorňuje K. Raeder (Platons philosophische Entwickelung, Leipzig 1905, 92—94), že spor Platonův s Antisthenem spadá do pozdější doby, kdežto dialog náš nutno umístiti na začátek literární tvorby Platonovy.

5. Novější badatelé, pokud se vyslovují o účelu této rozmluvy, kladou ji mezi nejranější spisy Platonovy a hledají tedy účel její v polemice vedené mladickým zápalem, tak Bruns (na uv. m.), Raeder (na uv. m.), O. Immisch (Jahrbb. III. 1899, 441, pozn 3., totéž 612 a 626). Blíže odůvodňuje a samostatný názor projevuje Raeder, který vychází z oné pověstné *ἐξετάσεως ἀνθρώπων*, jež dle Platonovy Apologie byla Sokratovi cílem životním. V Apologii jest toto exetasování jen všeobecné, a proto chtěl je Platon doplniti malými obrázky genrovými.[1]) Jsou to Laches, Charmides, Hippias menší, Kriton, Euthyfron a Jon. V Jonu mělo býti blíže ozřejměno místo o básnících, Apolog. 22 B—C, ale Platon nechtěl vzíti za příklad vážného básníka, neboť velicí básníci přece jen zdáli se mu nezranitelnými, a učiniti směšným nějakého Agathona, byla by bývala věc lehká. Proto prý za terč si vzal Jona, jenž se vydával za nejlepšího vykladatele Homerova; mohl totiž místo básníka vzíti rhapsoda, neboť i do rhapsoda přechází působení Musy. Tak tedy prostřednictvím rhapsoda trefen básník; věru, lepší cesta výpadu na poesii nemohla býti, ježto zdařilo se tak jemným výsměchem dotknouti se i Homera — jest totiž „jen" božský. — Celý tento zdánlivě pěkný výklad Raedrův, k němuž se ještě vrátíme níže, zdá se nepřijatelným. Jest to opět starý názor Schleiermacherův i ostatních s ním uvedených, že Platon v dialogu našem útočí na básnictví, jenom jest myšlenka ta oděna v novou formu spojením s exetasí Sokratovou.

6. Po našem soudě pravdě se blíží pouze názor druhý; **vlastním a pravým účelem dialogu Jon jest polemika proti rhapsodům.** Obecenstvu, jež divilo se dovednosti rhapsodů, chce tu Platon předvésti lichost a prázdnotu jejich umění a shoduje se tak s účelem vyložených dvou míst v Xenofontově Symposiu. Byl k tomu právě ponuknut nemírnou jejich ješitností, kterou podporovala i bezmezná úcta, jakou Řekové vzdávali básním Homerovým. Tohoto cíle dosáhl Platon tím, že umění rhapsodské učinil závislým na umění básnickém, takže rhapsod je pouhým vykladatelem mínění básníkova; poněvadž pak Platon o podstatě umění poetického povždy měl mínění nevalné, jež se postupem věku stupňovalo v naprostou, ethicky zdůvodněnou antipathii k poesii, a poněvadž vždy tvrdil, že činnost básníků nespočívá na vědění, nýbrž na nadšení bohy poskytovaném,[2]) platí totéž i o rhapsodech: i jejich činnost opírá se o nadšení, nikoli o vědění, jsouc však tím horší, že častokráte vytržení jejich bývá jen předstírané a líčené!

---

[1]) Podobnou myšlenku měl už J. Socher: Über Platons Schriften, München 1820, 197. a dle zmínky Raedrovy i Troels Lund: Om Sokrates Laere og Personlighed, Kodaň 1871, 128.

[2]) Místa týkající se Platonova názoru o básnictví sebrali u nás Petr Durdík (Co soudí Plato o umění; progr. stř. školy městské, Praha, 1875) a Fr. Novák (Platonův úsudek o básnictví; progr. gymn. v Opavě, 1887). Z těchto Platonových vývodů, jež obsaženy jsou v Apologii, Gorgiovi, Menonu, Symposiu, hlavně však ve Faidru, Státu a Zákonech, zde spadají na úvahu pouze výroky o podstatě umění básnického. Platon zve básníky *ἐνθουσιάζοντες* Apol. 22 C, *ἐπίπνοι* Menon 99 D, *μαινόμενοι* Faidr. 245 A, *κατεχόμενοι ἐκ θεοῦ* Menon 99 D, *θεῖοι* Menon 81 B, Nomoi 682 A, *βακχεύοντες καὶ μᾶλλον τοῦ δέοντος κατεχόμενοι ὑφ' ἡδονῆς*, Nomoi 700 D; svírá je *θεία μοῖρα* Menon 99 E, 100 B, *κατοκωχή* Faidr. 245 A, jež básníky *ἐγείρει καὶ ἐκβακχεύει*, Faidr. 245 A. Rozumu básníci nemají: *νοῦν μὴ ἔχοντες μηδὲν εἰδότες ὧν λέγουσι* Menon 99 D, *παλαιὸς μῦθος, ὅτι ὁ ποιητής, ὁπόταν ἐν τῷ τρίποδι τῆς Μούσης καθίζηται, τότε οὐκ ἔμφρων ἐστί*, Nomoi 719 C. — Zřejmo, že výklady v Jonu se objevující souhlasí naprosto s těmito názory, čeníce spisek modernímu čtenáři bližším pro souhlasnost jejich s některými novými výklady o původě básnického nadšení a geniálnosti vůbec. Víra v božské nadšení básníkovo byla ovšem všeobecná (srv. prooimia Homerova a názory Demokritovy, obsažené u Cicerona De div. I. 34, De orat. II. 46).

Ve výkladě o básnících nesmíme tedy spatřovati cíl, nýbrž prostředek na dosažení cíle; výklad ten jest v tomto dialogu významu podružného, jsa zajímavý pro vývoj Platonův potud, že ukazuje, že Platon své mínění o básnictví choval již za první doby své činnosti a později je doplňoval ještě důsledky ethickými.

A jaký jest účel této polemiky proti rhapsodům? Namítalo se totiž, jak uvedeno, že by to byl předmět Platona nedůstojný. Patrně účel týž, jaký ponukl Platona k napsání Lacheta, Charmida, Euthyfrona, Hippiy menšího i Kritona: pojmové ozřejmění podstaty činnosti jistých stavů, které sebe i své působení pokládaly za velmi cenné. V té věci shodujeme se tedy s Raedrem, že Jon jest jeden z genrových obrázků doplňujících Sokratovu exetasi v Apologii naznačenou, dokazuje se jím však nicotnost umění rhapsodského, nikoli básnického, jak tvrdí Raeder; „božská", t. j. nevědecká podstata básnění je tu Platonovi jen prostředkem k osvětlení malichernosti umění rhapsodského. Rozdíl mezi vědeckým myšlením a fantasií, mezi věděním (ἐπιστήμη) a božským nadšením (μανία), toť cíl, k němuž Platon v prvních spisech svých směřoval, jak se tomu naučil od mistra svého, Sokrata.

§ 4. Pravost dialogu.

Pochyby o pravosti — toť zlo, jež tvoří rub onoho neobyčejně šťastného případu, že zachovalo se nám totiž celé literární dílo Platonovo, praví trefně Th. Gomperz ve svém znamenitém díle Griechische Denker (II., 2. vyd., 225, Leipzig 1903). Badatelé pomíjeli tu důležitý zjev, že každý spisovatel a umělec má ve vývoji svém jistý stupeň přípravný a že i na vrchole svém leckdy přijde do stadia únavy — jak těžko potom upírati rychle nahozené skizzy, sebrané materialie a začátečnické pokusy i autorům genialním!

1. U dialogu Jon obrátilo se mínění badatelů hned na počátku nových studií platonských proti pravosti. Byly to hlavně vývody Astovy a Schleiermachrovy, které způsobily, že většina odborníků měla Jon za nepravý nebo aspoň za silně podezřelý nebo za dialog, jehož netřeba si všímati. Friedrich Ast (Platons Leben und Schriften, Leipzig, 1816) vytvořil si zvláštní názor o literární činnosti Platonově; dle něho Platon mohl tvořiti pouze díla dokonalá, vážně k cíli vytčenému spějící, takže nepravý jest dialog, v němž jsou obsaženy sofistické hříčky a nejapné vtipy. Rovněž rozpor myšlenkový mezi dvěma díly ukazuje, že jedno jest nepravé. Ast zkonstruoval si tedy jakýsi dokonalý, vyhraněný „platonismus" a athetoval vše, co se od něho lišilo. Tak zbylo mu pravých dialogů čtrnáct, a ovšem že Jon nenalezl milosti právě pro hojné ironické i sarkastické narážky a sofismata. Nad to jest tu rozpor: v Jonu nadšení bohem sdělené staví se do kontrastu proti vědění, ale Platon má filosofické nadšení za vyšší stupeň vědění. Náš dialog proto jest prý nepravý; neznámý autor přenesl v něm výklady z Platonova Faidra 245 A na rhapsody a využil vzpomenutých už míst Xenofontových (Symp. III. 6, IV. 6; Apomn. IV. 2, 10). Astův názor stupňovali v úplný radikalismus Suckow (Form der plat. Schriften, 1855) a Schaarschmidt (Sammlung der platonischen Schriften, Bonn, 1866), kteří oba uznávali pouze devět dialogů Platonských jako pravých; rozumí se, že Jon není mezi nimi.

F. Schleiermacher (úv. k překladu, 3. vyd. 1855, I. 2, 179—200), který 20 dialogům přičítá pravost, tvrdí, že obsahově jest Jon převzat z Faidra; myšlenky jsou tu jen hůře opakovány a doplněny několika novými příklady. Nad to lze tu pozorovati odpor: nejprve se tvrdí, že básnění jest jen jedno, později však, že poetická činnost se týká různých předmětův. Kromě toho pravý účel — a tím jest dle Schleiermachra útok na básnictví — zatemněn jest rouškou, do které byl zahalen, totiž napadáním rhapsodův. Buď

prý Jon je složen žákem Platonovým dle pokynů mistrových, nebo Jon vyšel z ruky Platonovy, ale bez poslední korrektury. Vůbec v celé rozmluvě nic není Platona důstojno až na ono přirovnání moci básnické s přitažlivou silou magnetu. Schleiermacher přičiňuje kromě toho k dialogu velmi četné drobné poznámky, aby ukázal prázdnotu mnohých myšlenek nebo vzájemné jejich rozpory.

Podobnou taktiku zvolil též F. Susemihl (uv. m.), který má dialog náš za podezřelý; v hojných poznámkách hledí pošetilost a začátečnictví leckterých výroků osvětliti a tím sesíliti své pochyby. O tomto počínání Schleiermachrově i Susemihlově lze užiti vhodné věty Gomperzovy (Griechiches Denker. II., 2. vyd. 565), jenž upozorňuje, jak dialogy Platonovy začnou se hemžiti samými nápadnostmi čtenáři, který upne se k jednomu slovu nebo větě a tímto kouskujícím způsobem probírá celý dialog; čtou-li se však rozmluvy ty rychle za sebou, mizejí podobné pochyby, a jeden spis osvětluje druhý.

Tito mužové způsobili, že badatelé následující operují s Jonem jako s dialogem nepravým, a velikou většinou si ho vůbec při svém zkoumání ani nevšímají. O pravosti jeho pochybuje Schöne (Über Platons Protagoras, 1862), Deuschle (Jahns Jahrbb. LXXXV., 1862, 695), popírají jej i všichni spisovatelé dějin řecké filosofie po vzoru Zellerově. Ed. Zeller vyslovil se o něm již r. 1851 (na uv. m.); jest prý to nepatrný předmět, Platona nedůstojný. Onen kuriosni nápad, že autor chtěje napadati básníky útočí na ně jen nepřímo potíráním rhapsodů, hodí se spíše napodobiteli, který sebral z Platona místa o básnickém nadšení. Zdá se totiž pravděpodobnějším. že kdosi z těchto narážek utvořil dialog, než že se vyskytují i v pozdějších spisech narážky na dialog v tak raním věku složený. Ostatně se Platon zabýval zprvu jinými věcmi než myšlenkami, jež jsou obsaženy v Jonu. — Svého názoru Zeller se nevzdal ani ve velikém díle svém (Geschichte der Philosophie der Griechen, II., 1., 4. vyd., 1889) ani v posledním otisku kratšího spisu (Grundriss der Geschichte der griechischen Philosophie, 8. vyd., str. 117, Lipsko. 1907) — vydání, jež jest časově posledním dílem jeho. (Zemřel 19. března roku 1908 ve Stuttgartě.) Právě tak jej popírá Ueberweg (Grundriss der Geschichte der Philosophie, 9. vyd. Heinzeovo 1903), jenž uznává 14 dialogů pravých a 5 s výhradou — Zeller připouští též 19 spisů pravých, — podobně Pfleiderer (Sokrates und Plato, 1896) a W. Windelband (Geschichte der alten Philosophie v Handbuchu Iw. Müllera. V. 1. 1888, 226; 2. vyd. r. 1894), který uznává platonské myšlenky dialogu Jona, ale klade jeho vznik až do doby Platonova rozkvětu.[1])

Tím se stalo, že stilometrická badání si naši rozmluvy vůbec nevšímala; zkoumání ta zprvu si hleděla hlavně otázky chronologické u spisů nade vši pochybu pravých, pak se teprve tu a tam přecházelo i na zkoumání otázky pravosti i s této stránky. Teprve Constantin Ritter, který po vzoru W. Dittenbergera (Hermes, XVI, 1881, 321) a J. v. Arnima (De Platonis dialogis quaestiones chronologicae, Rostock 1896) všímal si velmi bedlivě odpovědních formulí, věnoval též něco pozoru Jonovi (Untersuchungen über Plato. Die Echtheit und Chronologie der platonischen Schriften. Stuttgart, 1888, 95—97.). V Jonovi jest 43 odpovědí: 3 *ἀληϑῆ λέγεις*, 4 *πάνυ γε*, 1 opakování tázací částice, 4 opakování s *δῆτα*, 1 *μάλιστα*, 15 *ναί* (35%), 1 *ἦ οὔ;*, 5 *δῆλον ὅτι*, 2 *σχεδόν τι*, 1 *σχεδόν*, 1 *τὰ νῦν*. Ve dvou odmítacích větách jest po obakrát *ἔλεγον*. Dvě věci zarážejí Rittra: odpověď *πῶς*, která v prvních spisech se nevyskytá (541 A) a *τί μήν*; (531 D) ve smyslu další otázky. První nesnáz lze odstraniti spojením s následující větou (*πῶς οὐδὲν λέγεις διαφέρειν*), druhou však možno vyložiti jen tím, že Jon není napsán Platonem;

[1]) Totéž ve spise Plato (Fromanns Classiker der Philosophie), Stuttgart, 1900, 55.

anebo je složen až za doby, která je mnohem vzdálena periody, v níž τί μήν bylo přisvědčující odpovědí. Nejnápadnější je však, že tu v odpovědech není žádného ἔγωγε, ἔμοιγε, δοκεῖ μοι; to ukazuje k pozdnímu původu dialogu. Proto Ritter věří v nepravost rozmluvy, ačkoli vývody jeho jsou chabé, jak ukážeme níže.

Na konec vzpomínáme, že Goethe (na uv. m.) již dávno rozhodně se stavěl proti pravosti Jona. Dialog prý jest jenom povrchně nahozen, hloupost Jonova přílišná, zvláště když chytá se umění vojevůdcovského, Sokratovy výroky často muže toho nedůstojné, zvláště otázka o vozataji.

2. Přes to nechybí mužův v starší i novější době, kteří se vyslovili pro pravost rozmluvy Jona. Bohužel spokojují se téměř vesměs s konstatováním pravosti více méně jasně vysloveným, neodůvodňujíce svého mínění. Nehledíme-li již k starému Tennemannovi, jenž kladl Jona mezi spisy, jež psal Platon za života Sokratova, jest tu J. Socher (Über Platons Schriften, 1826, 197, 201), jenž ve své kuriosní stupnici dialogů platonských (4 stupně pravosti a 4 nepravosti) staví Jona na třetí stupeň pravosti (sehr wahrscheinlich echte Dialoge: Apologia, Kriton, Euthyfron, Hippias větší, Jon, Menexenos). Po něm hájí pravosti naší rozmluvy K. F. Hermann (na uv. m.), který uznává 28 spisů, ale jeho vývody byly přehlušeny pochybami Schleiermachrovými. I Stallbaum (na uv. m.) přičítá jej Platonovi (uznává 27 dialogů): jsou tu vysloveny sokratické názory s pravou sokratickou ironií; podobně K. Steinhart (na uv. m.), který v Jonu vidí první spis Platonův vůbec. Ovšem že G. Grote (Plato and the other companions of Socrates, 3. vyd. 1875), který proti Suckowovi a Schaarschmidovi tvoří opačné křídlo, uznávaje všechy spisy Platonovy za pravé, jest i pro authentičnost Jona.

Za novější doby spisovatelé dějin řecké literatury stojí proti autorům dějin řecké filosofie vesměs na opačném stanovisku: uznávají pravost Jona, ač nevyslovují se všichni jasně. Bernhardy (I., 4. vyd. 1876) o něm nemluví; za to však Th. Bergk (IV. od Peppmüllera 1887, 454—455), K. Sittl (L G II. 334, 1886), W. Christ (L G. 4. vydání 1905, 450), u nás J. Sládek (1898, 387—388). Za pravý má dialog Jon Ivo Bruns (na uv. m.), Otto Immisch (na uv. m.), H. Raeder (na uv. m.), jenž uvádí několik důvodův obsahových, kdežto Bruns a Immisch pouze vyjadřují své mínění; dle něho k pravosti ukazuje myšlenka, že básníci jsou napadáni nepřímo prostřednictvím rhapsodů, kdežto napodobitel by si byl zvolil za předmět útoků jistě některého slavného básníka, na př. Sofoklea neb Euripida. Názor ten je pouze důsledkem chybného ponětí Raedrova o účelu rozmluvy. I to je mu ryze sokratické, že raději má řemeslníky než básníky úplně ve shodě s Apologií (22 C—E); také tam řemeslníci zodpovědí všecky otázky jim dané, majíce jedině chybné domnění, že na základě svého specialního vědění mohou pak rozuměti všemu. Konečně i pečlivost formy, znamenitá charakteristika osob a dobrý vtip svědčí pro Platona.

Také Th. Gomperz (Griechische Denker, II² 230) nechce se sice sám vyjádřiti a podává jen známý úsudek, že většina badatelů odmítá Jona, ale v poznámkách (str. 564) podotýká výslovně, že athetese Jona je ze všech odůvodněna nejslaběji; už prý to genialní přirovnání s přitažlivou mocí magnetu by mohlo pravost Jona zachrániti. Sám se však v rozborech dialogů nezabývá Jonem, kdežto na př. probírá Hippiu menšího.

I mezi badateli stilometrickými nalezl se obhájce Jona, Walter Janell (Quaestiones Platonicae, Jahrbb. 1901, 26. Supplementband). Janellovi jde ovšem jako ostatním stilometrikům o chronologické otázky, jež řeší opět cestou jinou, zkoumaje, jak se Platon choval k hiatu, věc to, na niž narazil již Fr. Blass v známé své Geschichte der attischen Beredsamkeit. Janell po pečlivém zkoumání dělí si všecky hiaty na tři třídy: a) při posici καί, περί,

εἰ, ἤ, ὦ, μή, τί, ἄν, b) hiaty uprostřed téže věty, c) hiaty při pause. Průzevům třídy první se nevyhýbal Platon a ani vyhnouti nemohl (ostatně má je též Isokrates), varoval se však hiatů třídy druhé a třetí.

A tu překvapujícím způsobem shodují se badání Janellova s jinými stilometrickými výtěžky; vším tím zkoumáním dělí se totiž Platonovy spisy jasně na dvě skupiny spisů, mladých a pozdních. V těchto starších dílech se vyhýbá Platon hiatu přímo úzkostlivě, takže počet jejich na stránce činí v Zákonech 4·7, ve Filebu 3·7, v Timaiu 1·17, v Kritiovi 0·8, v Sofistu 0·61, v Politiku 0·44; v těchto rozmluvách místo ὥσπερ užívá καθάπερ, by se hiatu vyhnul. Naopak v třídě mladších spisů počet hiatů kolísá mezi 45 až 30 na stránce (krajní meze: Lysis 45·97, Euthydemos 45·10 . . . . Theaitetos 32·70, Kratylos 31·18 a Státu kniha VI. 32·43, II. 32·29, VII. 32·0, V. 31·31). V Jonovi jest 332 hiatů, na stranu 32·6, takže jej lze dobře umístiti mezi spisy mladší, z nichž má na př. Charmides 44·03, Faidon 40·94, Protagoras 40·28, Apologia 38·78, Menon 38·28, Hippias 37·46, Kriton 36·08, Symposion 35·98, Gorgias 35·42, Euthyfron 35·30, Laches 33·60. Pochyby Rittrovy nepadají na váhu: ono πῶς si Ritter odstraňuje sám, ač je to zbytečno, neboť ono samostatné πῶς dle našeho soudu vyjadřuje Sokratův údiv, ono pak τί μήν; značí něco jiného než v pozdějších rozmluvách; není jisticí částicí, nýbrž jest to udivené Sokratovo: „Cože?“ (Srv. i Raeder, uv. m. 34.)

3. Jisto jest, že těžko je shledávati důkazy pro pravost i pro nepravost kteréhokoliv spisu. Nejpovážlivější jsou důkazy obsahové, kterých každá strana využívá pro sebe. Shoduje-li se nějaká myšlenka s Platonovou, pak ji opsal napodobitel; neshoduje-li se, pak nevěděl napodobitel, jaký jest názor Platonův. Tomuto způsobu kritiky, jak patrno, nevyhoví ani jediná věta. Vytvoříme-li si u některého spisovatele tak zv. normalní typ jeho názorů, musíme přece připustiti úchylky od něho jednak za mládí, kdy se autor vyvíjí, jednak ve chvílích umdlévání, vyskytujících se i v době rozkvětu, jednak proto, že kterýkolivěk veliký duch měnil názory své. Dle Gomperze (uv. m.) dvě věci jsou rozhodující při otázce pravosti, tak zv. praesumpce a diskrepance od historických fakt. Praesumpce, t. j. věrné uchovávání Platonových spisů po smrti jeho i později, je při našem autoru as na střední cestě, z historických pak diskrepancí, t. j. narážek na takové osoby, události a názory, které Platonovi nemohly býti naprosto známy, máme u Platona velmi málo materialu.

Vše to vede nás dnes k tomu, že si v otázce pravosti dialogů platonských počínáme konservativněji než dříve, takže východiskem musí býti snaha u pochybných dialogů dokazovati pravost (zřejmě nepravé ovšem vyjímáme).

Po té stránce při dialogu Jonu je materialu dosti poskrovnu, ale přece po našem mínění tolik, bychom se mohli zastávati pravosti jeho.

Svědectví Aristotelova, na něž Überweg kladl důraz[1]), pro dialog Jon nemáme. Z toho však nelze činiti závěru žádného; o nějakém „významném mlčení“ nemožno tu mluviti. Vždyť ani Protagoras není podepřen výrokem Aristotelovým, kdežto na druhé straně pro naši rozmluvu máme přece jisté svědectví. Aristoteles dosvědčuje dialog Hippiu menšího, a toto svědectví dle správné poznámky Gomperzovy platí pro celou skupinu podobných rozmluv, mezi něž patří též Jon.

Jazyk rozmluvy, jak ukazují stilometrická zkoumání, není rovněž nikterak na překážku, bychom Jona nezařadili mezi první spisy Platonovy.

[1]) Überweg: Untersuchungen über die Echtheit und Zeitfolge platonischer Schriften und über die Hauptmomente aus Platons Leben, Wien 1861; citáty Aristotelovy shrnuty Bonitzem, Index Aristotelicus při berlínském vydání.

Narážka na historická fakta jest v Jonu jediná (541 C—D), totiž zmínka o vojevůdcích Apollodorovi, Fanosthenovi a Herakleidovi. Ukážeme v § 5., kam patří výklad o této věci, že tito strategové byli činni za války peloponneské, takže tu není žádné závady. Není tedy ani oněch tak zv. diskrepancí historických, dle Gomperze nejzávažnějších.

Se stanoviska filosofického neobsahuje naše rozmluva rovněž ničeho, co by se neshodovalo s názory Platonovými. Hluboké filosofie tu ovšem není, ale Jon je jeden z oněch dialogů, které se snaží ozřejmiti přesně určité pojmy, na nichž spočívá činnost jistých stavův. V něm pozorujeme ono ryze sokratické stanovisko zdůrazňováním vědění (ἐπιστήμη) proti nevědeckému nadšení a činnosti fantasie. To jest pravé dědictví po Sokratovi: úcta před rozumným, sebevědomým jednáním a opovrhování instinktivní činností. Činnost lidská spočívající na vědění je mu cennější než nadšení sdělované bohem (Srv. Raeder, 421). Názor o básnících a podstatě básnění je ryze platonský; jest pravda, že Platon se vyvíjel i v té věci, klada později důraz na ethické důsledky odtud plynoucí, ale celkem třeba říci s Christem, že Platon po té stránce připravuje si názory, obsažené ve Faidru a Státě o inferioritě umění básnického.

Závažnější námitkou zdá se nám býti jen shoda se vzpomenutými místy Xenofontova Symposia; nejpodezřelejší jest, že citují se i dvě stejná místa z Iliady. Souvislost je tu nepopíratelna, ale lze ji vysvětliti. Buď reprodukuje Xenofon, právě tak jako Platon, opovržlivý názor Sokrata sama o rhapsodech, buď Xenofon znal dílko Platonovo, neboť Xenofontovo Symposion je po našem mínění napsáno později než Platonův Jon, a pak snadno se vysvětlí shodná myšlenka i citáty — ostatně kratší a nepřesné — jako reminiscence.

Konečně třeba uvážiti i formu celého spisu. Jest jí věnována veliká péče, a to již vede nás k umístění dialogu mezi rozmluvy mladší, v nichž si Platon s formou dal práci velikou. Rozmluva je pěkně disponována, takřka symmetricky, majíc kromě úvodu a závěru jádro, jež předcházejí tři věty přípravné a za nímž následují tři důsledky. Scenerie jest naznačena jednoduše, ale výrazně, spád dialogu jest živý a dán mu všude nádech rozmluvy skutečné — ex ungue leonem! A rovněž charakteristika obou osob je zdařilá, jak i protivníci uznávají, zvlášť Jon je vykreslen velmi případně. Sokratova ironie je ἐκείνη ἡ εἰωθυῖα εἰρωνεία Σωκράτους, přecházející i v sarkasmus, ale vždy vkusná a zdravě humoristická, třeba se na př. Goethovi nelíbil vtip o vozataji a Astovi vtip o honorářích. Přirovnání s přitahujícími se kroužky působením síly magnetické uznávají všichni badatelé za opravdu platonské – to jediné prý stačí dialog ten chrániti, praví Gomperz. I onen zájem Sokratův pro výklady básní je dobře znám; vzpomeňme jen pověstného výkladu básně Simonidovy v Protagorovi.

Patrno tedy, že vše dá se v rozmluvě naší v úplnou shodu uvésti s názory Platonovými, s jazykem i formou jeho nepochybně pravých spisů, a proto dle našeho soudu není příčiny, proč bychom nemohli pokládati dialog Jon za pravý.

§ 5. Chronologie dialogu.

Se stanoviska chronologického nutno při každém spise Platonově řešiti tři otázky. Jest to jednak tak zv. doba fiktivní, t. j. čas, ve kterém dle líčení Platonova konala se rozmluva jím vypravovaná, jednak doba sepsání, t. j. čas, ve kterém Platon sepsal spis onen, jednak místo, které náleží dotčenému dialogu v pořadí spisů Platonových, sestaveném dle doby jejich vzniku.

K otázce třetí poskytnou nám jistou odpověď badání stilometrická, jakož i obsah, celkový ráz a forma vypracování, k rozluštění prvních dvou otázek velice přispívá, je-li v dialogu narážka na některou historickou událost neb osobnost odjinud známou tak, že ji můžeme určitě neb aspoň přibližně datovati. Dříve bývalo v oblibě hledati v platonských spisech tak zv. anachronismy, t. j. narážky na fakta, která se stala až po fiktivní době dialogu; tímto nesouhlasem jakoby prý Platon sám nám chtěl naznačiti, kdy složil onen dialog. Ale ukazuje se, že opravdových anachronismů je velice málo, považujeme-li za ně jen případy zcela zřejmé, jako na př. narážku na dioikismos Mantineie v Symposiu. I po této stránce nastalo tedy jisté vystřízlivění.[1])

Dialog Jon má na dvou místech narážky historické. Hned s počátku (530 A—B) mluví se o tom, že Jon jest z Efesu a že se zúčastnil epidaurské slavnosti na čest Asklepiovu pořádané, Sokrates pak ironicky mu přeje i vítězství o Panathenajích. Kromě této nejasné narážky určitější zprávu máme ke konci spisu (541 C D), kde Sokrates táže se, potřebují-li za nynější doby Hellenové více rhapsodův než strategův, tedy označuje dobu onu za válečnou, kdy Řekové mají potřebí vojevůdcův. Když pak proto vyzývá Sokrates Jona, aby se stal raději athenským neb lakedaimonským strategem. odtuší Jon, že Efesos je politicky i vojensky podroben Athenám, takže doma vojevůdcem nemůže býti, v cizině ho pak nepřijmou, ježto právě je cizincem. Jon tedy označuje dobu onu za díl periody historické, v níž Efesos byl athenskou kolonií. Ale Sokrates mu namítá, že Atheny vzaly na úřad vojevůdcovský i cizince, a jmenuje mu na dotvrzenou tři, Apollodora z Kyzika, Fanosthena z Andra a Herakleida z Klazomen. V těchto třech jménech měli bychom narážku nejurčitější, kdyby se nám podařilo působení těchto strategů umístiti podle jiných zpráv na určitá léta.

Již Ast si povšiml této narážky a vzpomenuv, že dle Xen. Hell. I. 5, 18. poslán Fanosthenes se čtyřmi loďmi místo Konona proti svým krajanům na Andros, kladl rozmluvu tu do r. 407. Ale tato identifikace, jistě správná, podává nám jen terminum post quem, tedy údaj celkem bezcenný. Kdežto Susemihl vývodům Astovým odporuje poukazem, že Efesos odpadl již asi r. 413 a že tedy Fanosthenes musil býti velitelem již dříve, Stallbaum zdá se to schvalovati, klada rozmluvu ještě před Sokratovu smrt na léta 406—399, a to brzo po dialogu Menonu, v němž jsou podobné názory o *θεία μοῖρα.*

Th. Bergk, a dle něho i F. Dümmler (oba na uv. m.), vročuje dialog náš na r. 390, ježto mluví se tu o příslušnosti Efesu k athenské námořní symmachii mezi bitvou u Knidu 394 a mírem Antalkidovým 387, kdy byly pouze jedny Panathenaje (Olymp. 97, 3 = 390). S tím shodují se i jména vojevůdcův. Fiktivní doba i doba sepsání je prý tatáž. Pak ovšem bylo by nutno uznati, že Platon i později užíval methody sokratické. Kdo by chtěl přece umístiti Jona mezi spisy mladší, musil by mysliti na peloponneskou válku, ale pak by prý to byl anachronismus. Proti Bergkovi lze říci, že strategy ony lze umístiti zcela dobře do války peloponneské a že mnohem větším „anachronismem" by bylo, kdybychom dle Bergkova popudu kladli Jona až do r. 390. když celým rázem svým ukazuje na začátek literární činnosti Platonovy.

Také U. v. Wilamowitz (Aristoteles und Athen, I, 188) naráží na tuto otázku; ztotožňuje Apollodora Kyzického s Apollodorem, o jehož hrobě mluví Pausanias, I. 29, 10[2]). Ale tento Apollodoros působil až r. 340, takže by tu

[1]) Srv. i U. v. Wilamowitz, Hermes, XXXII., 102.

[2]) *Καταλέξαι δὲ μοι καὶ τούσδε ἐπῆλθεν, Ἀπολλόδωρον, ξένων ἡγεμόνα, ὃς Ἀθηναῖος μὴν ἦν, ἐκπεμφθεὶς δὲ ὑπὸ Ἀρσίτου σατράπου τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας διεφύλαξε Περινθίοις τὴν πόλιν, ἐκβεβληκότος ἐς τὴν Περινθίαν Φιλίππου στρατῷ Οὗτος οὖν ἐνταῦθα τέθαπται.*

byl patrný důkaz nepravosti spisu. S míněním Wilamowitzovým účinně polemisuje Immisch. Není třeba ztotožňovati tyto dva vojevůdce, nýbrž všecky ony tři strategy lze dobře umístiti do války peloponneské. Fanosthenes z Andra je nepopěrně onen strateg z Xen. Hell. I., 5, 18 a dle něho i zbývající dva byli veliteli v téže době. Herakleida Klazomenského známe blíže z Aristotela (Ath. Pol. 41, 3), jenž vypravuje tam, že Herakleides z Klazomen, zvaný „králem", navrhl dva oboly jakožto plat za účast při sněmě. Byl cizincem,[1]) ale patrně nabyl vlivu takového, že kol r. 390 měl občanské právo; vystoupil po prvé ke sklonku pátého století. Na něho vztahuje U. Köhler (Hermes XXVII 68) zbytek čestného dekretu, ač některé jeho vývody jsou labilní. Jestliže tedy Fanosthenes a Herakleides působili ke konci války peloponneské, patrně z téže doby pochází i vzpomenutý s nimi Apollodoros; v té době Efesos byl poddán Athenám. Udání přesného roku nutno se vzdáti, ale všeobecně lze tak zv. fiktivní dobu dialogu stanoviti v konečnou periodu války peloponneské někdy před Panathenajemi, nebo dokonce o nich.

Tím ovšem ulehčují se i obtíže při stanovení doby sepsání a umístění v chronologickém pořadí. Odpadají ovšem vývody Sochera, jenž Jona řadí až do druhé periody tvorby, do čtvrtého desítiletí života Platonova, i Steina, který Jona považuje za jeden z pozdních doplňků vlastní činnosti literární, i Windelbanda, který klade rozmluvu naši až do doby rozkvětu. Pro nás nejbezpečnějším východiskem jsou tu badání stilometrická, která na základě vylíčených výtěžků Janellových ukazují zřejmě, že Jon patří mezi první spisy, jež Platon psal vůbec. Tento výsledek je podporován i důvody plynoucími z obsahu a formy. Ryze sokratické stanovisko, ono zdůrazňování opravdového vědění, formalní pečlivost, s jakou jsou všecky první dialogy vyvedeny, mladicky živý ráz na Sokratově ironii a sarkasmu patrný, dovolují nám rozmluvu Jon umístiti jenom mezi spisy mladší. I zde nutno vzdáti se určitého vročení a položiti Jona mezi nejranější spisy Platonovy.[2])

Také chronologicky podaří se nám aspoň poněkud dialog náš umístiti. Jon patří nesporně do tak zv. sokratické periody Platonova působení, jak ji K. F. Hermann správně nazval, a tak jej umisťují i téměř všichni badatelé. Těžko ovšem dokázati, že by to byl první spis Platonův vůbec, jak myslili již Susemihl a Steinhart, anebo že jest jedním z tří prvních spisů (Frühe Vorläufer: Jon, Hippias větší a menší), jak soudí v nejnovější době Immisch (uv. m. 612, 626). Za to dobře lze jej umístiti za Apologii, ježto dle výkladu našeho § 3, 6 doplňuje se tímto genrovým obrázkem exetasování Sokratovo, takže patří do jedné řady s Kritonem, Euthyfronem, oběma Hippiy, Lachetem a Charmidem. Xenofontovo Symposion i Apomnemoneumata jsou pravděpodobně psána po Jonovi; Xenofon tedy znal asi mínění Platonovo o rhapsodech, a tři jeho narážky jsou tedy ozvuky názorů Platonových. Jest to velmi dobře možno, ježto Xenofon věnoval pozornost spisům Platonovým; jeho Apologie jest namířena přímo proti Apologii Platonově, poněvadž Xenofon nechápal, že Platon svou Apologií úmyslně nechtěl podati pouhý referát ze soudního řízení. Patří tedy Jon za Apologii do skupiny sokratických spisů, které podávají podrobnější doklady k exetasi Sokratově.

---

[1]) Přezdívku *βασιλεύς* dostal proto, že byl tlumočníkem v Susách.

[2]) Pomíjíme tu otázku, zda Platon psal již za života Sokratova, jak soudil již Tennemann, K. F. Hermann, Stallbaum a jiní. Dle našeho soudu psal Platon až po smrti jeho.

§ 6. Vydání, kommentáře, překlady, rukopisné podání.

Rukopisné podání Jona, jakož i Platonových spisů vůbec, nutno převésti až na vydání alexandrinských učenců, opatřené kritickými značkami, které seřadilo spisy ty dle tetralogií Thrasylla, jenž žil za Tiberia. Proto souborná vydání doposud zachovávají tento pořad. V těchto tetralogiích je Jon na místě 27., t. j. na třetím v sedmé tetralogii (Hippias větší, Hippias menší, Jon, Menexenos). Editio princeps Platonova podána byla 1513 Aldem Manutiem (1450—1515), jenž sám i synové jeho uspořádali 27 prvních tiskových vydání autorův antických. Nejdůležitější však z vydání humanistických byla edice, již uspořádal Henri II. Étienne (1528—1598), syn Robertův, vnuk Henriho I., příslušník slavné rodiny Étiennův.[1]) Platonovo vydání tohoto muže, latinisovaným jménem se zvoucího Henricus Stephanus, bylo vytištěno v Paříži 1578 a je posud pro nás důležito, neboť dle stran jeho se cituje Platon. Dialog Jon obsažen jest v něm na pag. 530 A až pag. 542 B.

Nová vydání s počátku století nepřispěla mnoho ke kritice textové: Stallbaum, Lipsko 1821 – 1825, Gotha 1827; Ast, Lipsko 1819—1832; Im. Bekker, Londýn 1826; Baiter, Orelli a Winckelmann, Turici, 1839—1842; pařížské vydání Didotovo 1846—1856 od R B. Hirschiga a C. E. Schneidra, kterého užívá se s oblibou při pracích stilometrických.

Kommentáře k dialogu Jon jsou čtyři, dva starší a dnes již nevyhovující[2]): G. W. Nitzsch, Leipzig 1822; God. Stallbaum, Platonis opera omnia IV. 2. 317 – 378, 2. vyd. Gothae 1857 (komm. latinský) Novější jest C. Schmelzer; Platons ausgewählte Dialoge, IX. str. 55—88, Berlin 1884 (stručně parafrasuje hlavní myšlenky obsahu), G. Abt et A. Chaumaix (Text revu et annoté), Paris, 1900.

Překlady s úvody velmi obšírnými a poznámkami jsou v německém jazyce čtyři: F. Schleiermacher, Platons Werke, I. 2. str. 179—200, 309—312, 3. vyd., Berlin, 1855; Hier. Müller s úv. Kar. Steinhardta, 9. sv. Lipsko 1873; F. Susemihl v 334. svazku Stuttgartské sbírky překladové Ossiandrovy a Schwabovy, 1864; R. Kassner, spolu s Lysidem a Charmidem, Jena, 1905.

Nově upravená vydání kritická zahájil C. F. Hermann s M. Wohlrabem, v jehož edici Jon otištěn poprve III. 421—438, Lipsiae 1851. Na základě nových kollací jal se vydávati Platona M. Schanz (Platonis opera quae feruntur omnia ad codices denuo collatos), jenž Jona otiskl ve sv. IX. 53—69, Lipsiae, 1885. Nejnovější vydání kritické, korrigující mnohé kollace Schanzovy, podal John Burnet, professor university v St. Andrews ve Skotsku (Platonis opera. Recognovit brevique adnotatione critica instruxit Joannes Burnet. Oxonii, 1900—1907), v jehož III. svazku jest obsažen Jon (1903, 30. tiskový arch[3])).

R u k o p i s n é p o d á n í dialogu Jon jest poněkud zvláštní proto, že jest zařazen do sedmé tetralogie. Nejlepší rukopis platonský totiž, slavný Bodleianus (Clarkianus, B, z r. 896) obsahuje pouze prvních šest tetralogií, rukopis pak Pařížský (Parisinus 1807, A, stol. X.) má pouze poslední dvě tetralogie. Filiaci rukopisů pro sedmou tetralogii naši sestavil Schanz (krit. vyd. IX., pag. V—XIX), a vývody jeho opravil Burnet (krit. vyd. III., praef.). Pro upravení textu jsou tu rozhodující pouze čtyři rukopisy; základem jest nám codex Venetus (app. class. 4, cod. 1, stol XII.; T), s nímž ze společného archetypu M vyplynul codex Vindobonensis 54 (suppl. phil. Gr. 7 ; W)

---

[1]) O rodině Stephanů nejnovější stručné poučení u Alfr. Gudemana, Grundriss der Geschichte der klass. Philologie, Leipzig, 1907, 164—165.

[2]) Stranou necháváme vydání M. W. Müllera, Hamburg, 1782.

[3]) Burnet nepaginuje svého vydání a označuje pouze stránky Stephanovy. Dílo jest částí Scriptorum classicorum bibliothecae Oxoniensis.

Z jiného archetypu N, uncialními literami psaného, vzešly druhé dva rukopisy: Venetus Marcianus 189 (S) a Vindobonensis 55 (supl. phil. Gr. 39; F), jehož čtení opatřil Burnetovi prof. dr. Josef Král.[1]) Kdežto však S jest opsán ze dvou pramenů, pochodí F pouze z archetypu N a jest nám tudíž cennějším pro poznání archetypu N než rukopis S. Vidno to i z toho, že homerské citáty v Jonu jsou v S upraveny dle rukopisů homerských, ale v F se tak nestalo. Jsou-li v F interpolace, nepocházejí od písaře tohoto rukopisu, nýbrž vzešly z jeho vzoru N.

---

[1]) Společný původ těchto dvou rukopisů platí pouze pro dialogy Hippias menši, Jon a Menexenos, kdežto v Hippiovi větším právě tak jako v Gorgiovi a Menonovi jest S převzat z benátského rukopisu, Venetus Marcianus 21.

B. PŘEKLAD.

Platonův Jon.

Osoby dialogu: Sokrates, Jon. St. I. pag. 530

I. Sokrates: Zdráv buď, Jone! Odkud jsi k nám zavítal za nynější doby? Či z domova svého z Efesu? A

Jon: Nikterak, Sokrate, nýbrž z Epidauru ze slavnosti na čest Asklepiovu pořádané.

Sokrates: Což pak Epidaurští pořádají bohu na počest i závod rhapsodův?

Jon: Ovšemže, jakož i závod ostatního umění musického.

Sokrates: Nuže, závodil jsi nám nějakým závodem? A jak jsi asi závod vykonal?

Jon: Odnesli jsme si první cenu zápasu, Sokrate. B

Sokrates: Mluvíš výborně; hleď tedy, abychom zvítězili také o Panathenajích.

Jon: Než stane se to, bude-li chtíti bůh.

Sokrates: Ba věru častokráte jsem záviděl vám rhapsodům, Jone, pro vaše umění; neboť je závidění hodno, že sluší umění vašemu, aby tělo vaše stále bylo vyzdobeno a abyste se jevili co nejkrásnějšími, a spolu že nutno se zabývati mnoha dobrými básníky a zvláště nejvíce Homerem, nejlepším a nejbožštějším z básníkův a nikoli pouze verše C vypátrávati, nýbrž i jeho myšlenky. Nestal by se totiž nikdy nikdo rhapsodem, jestliže by nepochopil to, co tvrzeno jest básníkem. Třeba zajisté, by rhapsod stával se posluchači vykladatelem smýšlení básníkova; nemožno však, aby úkol ten správně zastával ten, jenž nepoznává, co dí básník. To vše tedy jest hodno závisti.

II. Jon: Pravdu díš, Sokrate; mně věru tato stránka mého umění způsobila nejvíce námahy, a myslím, že nejkrásněji ze všech lidí mluvím o Homerovi, že ani Metrodoros Lampsacký ani Stesimbrotos Thasský D ani Glaukon ani nikdo jiný z těch, kteří se kdy vyskytli, neuměl pověděti tolik krásných myšlenek o Homerovi, co já.

Sokrates: Mluvíš výborně, Jone; zřejmo zajisté, že mi neodepřeš důkazů o tom.

Jon: A věru hodno poslechnouti, Sokrate, jak vhodně jsem vyzdobil Homera; takže pokládám se za hodna, abych Homerovci byl ověnčen zlatým věncem.

Sokrates: Však si ještě najdu prázdnou chvíli na poslechnutí tebe; nyní však mi odpověz na tolik: jsi-li znalcem pouze v Homerovi 531 či i v Hesiodovi a Archilochovi?

Jon: Nikterak, nýbrž jen v Homerovi; zdá se mi to totiž býti dostatečným.

Sokrates: Jsou nějaké věci, o nichž Homeros a Hesiodos vykládají totéž?

Jon: Myslím věru, a to mnohé.

Sokrates: Vyložil bys tedy také o těchto krásněji to, co vykládá Homeros, či to, co Hesiodos?

Jon: Stejně o těch věcech, Sokrate, o kterých vykládají totéž.

Sokrates: A co o těch věcech, o nichž nevykládají totéž? Na B
příklad i Homeros i Hesiodos vykládají něco o umění věšteckém.

Jon: Ovšem.

Sokrates: Co tedy? To, co tito dva básníci vykládají o umění věšteckém stejně, a to, co různě, zda ty krásněji bys vysvětlil než některý z dobrých věštcův?

Jon: Některý z věštcův.

Sokrates: Kdybys byl věštcem, zdaž bys dovedl, kdybys právě byl schopen podati výklad o věcech souhlasně tvrzených, vykládati též o věcech odlišně tvrzených?

Jon: Zřejmo, že ano.

Sokrates: Proč pak tedy v Homerovi jsi odborníkem, nikoli C
však v Hesiodovi ani v ostatních básnících? Či vykládá Homeros o něčem
jiném než o čem všichni ostatní básníci? Což neprobral mnoho o válečnictví i o vzájemných stycích lidí dobrých i zlých, a to odborníkův i neodborníkův, i o stycích bohů navzájem i s lidmi, i o událostech na nebi i v podsvětí, i původy jak bohů, tak i heroův? Což nejsou to ony
věci, o nichž Homeros sbásnil svou báseň? D

Jon: Pravdu díš, Sokrate.

III. Sokrates: Nuže co? Ostatní básníci nevykládají o týchž věcech?

Jon: Vykládají, ale neučinili, Sokrate, tak stejně jako Homeros.

Sokrates: Cože? Hůře?

Jon: A mnohem.

Sokrates: Homeros lépe?

Jon: Lépe věru, při Diovi!

Sokrates: Tedy, můj miláčku, Jone, když z mnoha lidí, kteří vykládají o počtech, jeden bude vykládati nejlépe, pozná přec někdo tohoto dobrého vykladatele?

Jon? Myslím. E

Sokrates: Zda tedy pozná to týž, jenž právě pozná i špatné vykladatele, či jiný?

Jon: Týž ovšem.

Sokrates: Zda jest tím člověkem znalec počtářství?

Jon: Ano.

Sokrates: Nuže co? Kdykoli z mnoha lidí, kteří vykládají o zdravých pokrmech, které to jsou, jeden bude vykládati nejlépe, zda někdo jiný pozná nejlepšího vykladatele, že vykládá nejlépe, a jiný horšího vykladatele, že vykládá hůře, či týž člověk?

Jon: Zřejmo ovšem, že týž.

Sokrates: Kdo je to? Jak se jmenuje?

Jon: Lékař.

Sokrates: Řekněme tedy úhrnem, že týž člověk pozná vždy,
vykládá-li mnoho lidí o téže věci, kdo vykládá dobře a kdo špatně;
jinak: nepozná-li špatného vykladatele, zřejmo, že nepozná ani do- 532
brého, aspoň stran téže věci.

Jon: Tak jest.

Sokrates: Týž člověk tedy stává se znalcem stran obojích vykladatelův?

Jon: Ano.

Sokrates: Ty tedy tvrdíš, že i Homeros i ostatní básníci, mezi nimiž jest i Hesiodos a Archilochos, vykládají o téže věci, ale ne stejně, nýbrž Homeros dobře, onen hůře?

Jon: A tvrdím pravdu.

Sokrates: Poznáváš-li tedy právě dobrého vykladatele, také horší vykladatele bys mohl poznati, že vykládají hůře. B

Jon: Podobá se.

Sokrates: Podobně tedy, můj nejdražší, i my nechybíme se pravdy tvrdíce, že Jon jest odborníkem v Homerovi i v ostatních básnících, ježto sám souhlasně doznává, že týž člověk stane se dostatečným posuzovatelem všech lidí, co jich vykládá o téže věci, básníci pak téměř všichni básní o těchže věcech.

IV. Jon: Jaká tedy asi je příčina toho, Sokrate, že já, kdykoli někdo rozmlouvá o jiném některém básníkovi, ani nedávám pozor ani nejsem schopen vypraviti ze sebe něco, co by hodno bylo řeči, nýbrž C
úplně dřímu, kdykoli však někdo učiní zmínku o Homerovi, ihned jsem vzhůru, dávám pozor a pohotově mám látku své řeči?

Sokrates: Není obtížno uhodnouti tuto věc, příteli, nýbrž každému zřejmo, že nejsi schopen vykládati o Homerovi na základě umění a vědění; kdybys totiž byl schopen vykládati na základě umění, byl bys s to, abys vykládal také o ostatních básnících; neboť básnické umění je přece celek. Či ne?

Jon: Ano.

Sokrates: Zdali pak způsob zkoumání je týž stran všech umění, kdykoli někdo vezme i jiné kterékoliněk umění v celku? Přeješ si snad D
něco málo poslechnouti, Jone, ode mne, jak to myslím?

Jon: Ano, při sám bůh, Sokrate, opravdu; s radostí totiž poslouchám vás mudrce.

Sokrates: Přál bych si, Jone, bys mluvil pravdu; ale mudrci přece jste vy rhapsodové, herci a ti, jejichž básně vy přednášíte, já však nemluvím nic jiného než pošetilosti, jak sluší neodborníkovi. Vždyť i v té věci, na niž jsem se tě nyní zeptal, pohleď, jak malicherné a všed- E
ní, jakož i rysem kdekterého člověka jest poznání toho, co jsem tvrdil, že totiž zkoumání je totéž, kdykoli někdo vezme v zřetel umění v celku. Počněme jen s úvahou; tvoří zajisté celek jakési umění malířské?

Jon: Ano.

Sokrates: Zda jednak je malířů mnoho, jednak jsou dobří i špatní?

Jon: Ovšem.

Sokrates: Spatřil jsi tedy již někoho, kdo je schopen vykládati o Polygnotovi, synu Aglaofontovu, co maluje dobře a co nikoli, o ostatních však malířích vykládati je neschopen? A kdykoli někdo líčí výtvory 533
ostatních malířů, ten člověk dřímá, je v nesnázích a nemá, co by ze sebe vypravil, kdykoli však třeba projeviti mínění o Polygnotovi neb o jediném pouze kterémkoliněk malíři jiném, jest vzhůru, dává pozor a pohotově má svůj výklad?

Jon: Přisámbůh nikoli, nikterak.

Sokrates: A co dále? Spatřil jsi již někoho v sochařství, jenž schopen je vykládati o Daidalovi, synu Metionovu, či Epeiovi, synu Panopeovu či Theodorovi Samském či o některém jednotlivém sochaři B
jiném, co dobře vytvořil, ale při výtvorech ostatních sochařů je v nesnázích a dřímá nemaje, co by pověděl?

Jon: Nikoli, přisámbůh, nespatřil jsem ani toho.

Sokrates: Než zajisté, jak já myslím, ani v umění pišteckém, ani v kitharistickém ani ve zpěvu za průvodu kithary ani v přednášení básní nikdy jsi nespatřil muže, který jest schopen vykládati o Olympovi či o Thamyriovi či o Orfeovi či o Femiovi, rhapsodovi ithackém, avšak C
stran Jona Efeského je na rozpacích a není schopen pochopiti, co Jon dobře přednáší a co nikoli.

Jon: Nemohu ti v této věci odporovati, Sokrate; ale onoho jsem si dobře vědom, že o Homerovi vykládám nejkrásněji ze všech lidí a jsem tu ve svém živlu, ba i všichni ostatní tvrdí, že o něm vykládám dobře, o ostatních však nikoli. Než pozoruj přece, jaká je podstata toho úkazu.

V. Sokrates: Však pozoruji, Jone, a přikročuji k tomu, bych ti vyjevil, jaká je dle mého zdání podstata tohoto úkazu. Tato tvá schop- D
nost totiž, vykládati dobře o Homerovi, není umění, jak právě nyní jsem tvrdil, nýbrž božská moc, jež hýbe tebou, jako právě ve vzácném nerostu, jejž Euripides nazval magnetským, většina však heraklejským. Tento nerost totiž nepřitahuje jenom železné kruhy, nýbrž vkládá i do kruhů těch sílu, takže mohou právě totéž činiti, co tento nerost, totiž přitahovati jiné kruhy, takže někdy velmi dlouhý řetěz železných kruhů E
visí na sobě navzájem; a všem těmto kruhům je připiata síla tato z onoho nerostu. Tak i Musa sama naplňuje lidi božským vzrušením a pomocí těchto nadšenců připínán je řetěz nadšenců jiných. Všichni totiž výteční básníci epičtí nepějí všech těchto krásných básní na základě znalostí, nýbrž naplněni a poutáni jsouce mocí božskou, a právě tak i výteční básníci meličtí. A jako právě ctitelé Kybelini netančí při zdravém rozumu, tak ani básníci meličtí netvoří krásných těch zpěvů při 534
zdravém rozumu; nýbrž kdykoli vkročí v harmonii a rhythmos, jati jsou a svíráni bakchickým vzrušením; jako právě bakchantky čerpají z řek med a mléko ne při zdravém rozumu, nýbrž jsouce svírány vzrušením, tak i duše melických básníkův doznává téhož stavu, jak tvrdí i oni sami. Praví přece nám totiž básníci, že trhajíce si zpěvy od zřídel medem tekoucích z jakýchsi sadův a úvalů Mus přinášejí nám je jako včely, B
ba sami tak létajíce; a mluví pravdu: básník je totiž tvor lehký, létavý, posvátný a schopen tvořiti teprve, když naplněn je nadšením a zbaven rozumu, a když v něm již není soudnosti; pokud však má tento majetek, každý člověk neschopen je básniti a věštiti. Ježto tedy netvoří a nevykládají mnoho krásného o těch věcech, jako ty právě o Home- C
rovi, na základě znalosti, nýbrž z jakéhos božského určení, to jediné je každý schopen krásně tvořiti, k čemu ho podnítila Musa, jeden dithyramby, druhý oslavné básně, třetí básně taneční, jiný epické, jiný posměšné; ale v ostatních oborech je každý z nich chatrný. Nevykládají toho totiž na základě vědomostí, nýbrž z moci božské, ježto, kdyby o jedné věci dovedli krásně mluviti na základě vědomostí, dovedli by také o věcech ostatních; proto bůh vyjímaje z nich soudnost užívá jako svých sluhů i jich i věštcův i božských proroků, bychom my posluchači D
věděli, že nemluví věcí tak velice cenných ti, kteří nepatří mezi rozumné lidi, nýbrž že bůh sám je mluvčím a že se k nám jimi ozývá. Největším důkazem výkladu mému jest Chalkidský Tynnichos, který nebásnil nikdy jiné básně, kterou by někdo pokládal za hodnu zmínky, kromě paianu, jejž pějí všichni, ze všech zpěvů téměř as nejkrásnějšího, ovšem, jak dí sám, „výtvor to jakýsi Mus“. Zdá se mi věru, že E
na něm bůh nejlépe sám věc ozřejmil, bychom nebyli v pochybách, že tyto krásné básně nejsou lidské ani výtvory lidí, nýbrž božské a výtvory bohův, a že básníci nejsou nic než vykladatelé bohův svíráni

jsouce od toho, od něhož je svírán každý z nich. To chtěje ukázati
bůh úmyslně zapěl nejkrásnější píseň ústy básníka nejšpatnějšího; či zdá
se ti, Jone, že nemluvím pravdy? 535
Jon: Ano, přisámbůh, ovšem; poutáš jaksi mou duši svou řečí,
Sokrate, a zdá se mi, že z umění božského nám tyto věci tlumočí od
bohův výteční básníci.
VI. Sokrates: Zdaž opět vy rhapsodové tlumočíte díla básníkův?
Jon: To tvrdíš po pravdě.
Sokrates: Zdaž stáváte se tlumočníky tlumočníkův?
Jon: Zajisté.
Sokrates: Nuže — pověz mi již tohle, Jone, a nezataj, nač se B
tě nyní zeptám; kdykoli dobře přednášíš básně epické a uvedeš diváky
v největší úžas, buď pěješ-li o Odysseovi, jak vyskakuje na práh jsa
poznáván od nápadníkův[1]) a chrle šípy před nohy, buď pěješ-li o Achil-
eovi, jak se řítí na Hektora, neb pěješ-li některý z truchlivých zpěvův
o Andromaše nebo Hekabě neb o Priamovi, zda tehdy jsi při zdravém
rozumu či pozbýváš soudnosti a duše tvá dle svého domnění u vy- C
tržení dlí při těch událostech, jež přednášíš, ať už na Ithace se odehrá-
vajících ať v Troji, či ať už je tomu v básni jakkoliv?
Jon: Jak jasný důkaz jsi mi tím podal, Sokrate; neboť povím ti
to beze všeho zatajování. Kdykoliv totiž přednáším něco žalostného,
slzami plní se mé oči; kdykoli však něco hrozného nebo strašného,
vlasy mi vzhůru se ježí ze strachu a srdce buší.
Sokrates: Nuže co? Má se tvrditi, Jone, že rozumný je tento D
člověk, jenž vyzdoben jsa pestře vyšívaným šatem a zlatými věnci pláče
při obětních slavnostech a svátcích, ač žádné z těchto věcí nepozbyl,
aneb se ocítá v strachu, ač stojí mezi více než dvaceti tisíci lidí sobě
nakloněných, aniž by ho kdo svlékal s té zdoby aneb mu křivdil?
Jon: Nenazveme ho moudrým, přisámbůh vůbec nikdy, Sokrate,
aby pravda byla řečena.
Sokrates: Víš tedy, že právě týž úkaz vzbuzuje i ve většině
svých divákův?
Jon: Ba velmi dobře vím; neboť pokaždé je pozoruji se shora E
s řečniště, jak pláčí, strašně vzhlížejí a žasnou spolu s přednášeným
dějem. Třeba totiž také, abych bedlivě na ně měl zřetel; neboť přive-
du-li je do pláče, sám se pak budu smáti bera peníze, pakli je uvedu
do smíchu, sám budu plakati ztráceje peníze.
VII. Sokrates: Víš tedy, že tento divák je nejzazší z oněch
kruhů, o kterých jsem tvrdil, že od heraklejského nerostu navzájem
přejímají sílu (přitažlivou)? Středním kruhem jsi ty, přednášející rhapsod,
prvním pak sám básník; a bůh pomocí všech těchto mužů zavléká 536
duši lidí, kamkoliv jen chce, zavěšuje na jejich vzájemném spojení svou
moc. A jako právě z onoho nerostu, tak i zde visí bohatý řetěz sbo-
rových zpěváků, jejich učitelův a jich zástupců, se strany zavěšených na
kruzích visících na Muse. Z básníků pak jeden závisí na jedné Muse,
druhý na druhé; o tom právě říkáme „je držen v moci“; to jest tomu B
podobno; neboť jest držen. Na těchto prvních kruzích, totiž kruzích
básníků, jiní, každý na jiném, jsou opět zavěšeni a uváděni v nadšení,
jeden na Orfeovi, druhý na Musaiovi; většina však jich je v moci držena
a závisla na Homerovi. Z nich jedním jsi, Jone, ty, jsi držen mocí
z Homera vycházející, a kdykoli někdo pěje nějakou píseň jiného někte-
rého básníka, spíš a v nesnázích jsi se svou řečí, kdykoli však někdo

[1]) Penelopiných.

zahlaholí zpěvem tohoto básníka, ihned jsi vzhůru, duše tvá křepčí a ty máš pohotově svůj výklad; neboť svých výkladův o Homerovi nepo- C
dáváš na základě umění ani vědění, nýbrž z božského určení a vnuknutí; jako právě ctitelé Kybelini vnímají jediné onen zpěv o vysokých tonech, jenž patří bohu, v jehož moci jsou drženi, a pro onen zpěv pohotově mají posuňky i řeč, ostatních zpěvů však nedbají: tak i ty, Jone, kdykoli se někdo zmíní o Homerovi, máš vše pohotově, stran ostatních básníků jsi však v nesnázích; příčina pak toho úkazu, na niž
se mne ptáš, proč totiž ty stran Homera máš vše pohotově, stran D
ostatních básníků však nikoli, jest právě, že nejsi způsobilým vychvalovatelem Homera na základě umění, nýbrž z božského určení.

VIII. Jon: Dobře mluvíš, Sokrate; obdivoval bych se ti však věru, jestliže bys tak dobře promluvil, že bys mne přesvědčil, že já chválím Homera posedlostí jsa držen a šílenstvím. Myslím však, že bych se ti ani nezdál šíleným, jestliže bys mne vyslechl, jak vykládám o Homerovi.

Sokrates: A zajisté si chci poslechnouti, ovšem ne dříve, dokud
mi neodpovíš na tohle: o čem pak z toho, co uvádí Homeros, mluvíš E
dobře? Vždyť přece ne o všem.

Jon: Dobře věz, Sokrate, že není, o čem bych nemluvil dobře.

Sokrates: Přece ne o tom, co ty právě neznáš, o čem však Homeros mluví.

Jon: A které jsou ty věci, o nichž mluví Homeros, jichž však neznám?

Sokrates: Což nemluví Homeros na mnoha místech a mnoho 537
o uměních? Na příklad o vozatajství — až vzpomenu si na verše, povím ti je.

Jon: Než já ti je řeknu, neboť si je pamatuji.

Sokrates: Pověz mi tedy, co praví Nestor synu svému Antilochovi vybízeje ho, by se měl dobře na pozoru v zatáčce při vozovém zápase na počest Patroklovu pořádaném!

Jon: Dí: „Nakloň sám též tělo v své krásně stesané korbě
v levou jich, poněkud, stranu; však pravého pobídni oře B
bodcem a zakřikni naň, svou oprať mu povole rukou.
U cíle však ať levý kůň tvůj se přitlačí těsně,
až se ti bude as zdát, střed kola že sbitého setkal
s okrajem jeho se právě; však varuj se kamene dotknout.“ [1])

Sokrates: Stačí. Pronáší-li, Jone, Homeros tyto verše správně C
čili nic, zda lépe by poznal lékař či vozataj?

Jon: Vozataj přece.

Sokrates: Zdaž proto, že zná toto umění či pro něco jiného?

Jon: Nikoli, nýbrž proto, že zná to umění.

Sokrates: Zda není každému z umění od boha svěřen některý obor, jejž schopno jest poznávati? Vždyť přece, co poznáváme kormidelnictvím, nepozná se i lékařstvím.

Jon: Zajisté ne.

Sokrates: Ani co lékařstvím, to i tesařstvím.

Jon: Zajisté ne.

Sokrates: Zdali tak i ve všech uměních, co jedním uměním D
poznáváme, nepoznáme druhým? Ale před tím odpověz mi na tohle: tvrdíš, že toto umění je jiné, ono opět jiné?

Jon: Ano.

---

[1]) Hom. Il. XXIII. 335--340; v předposledním verši mluví se o zdánlivém splývání okraje kola se středem při pohledu s výše.

Sokrates: Zdaž, jako právě já poznávaje, kdykoli jedno umění je vědění jednoho oboru a druhé druhého, tak i nazývám toto umění jiným a ono opět jiným, podobně je nazýváš i ty?

Jon: Ano. E

Sokrates: Neboť jestliže by přec bylo nějaké umění věděním o témž oboru, nač bychom tvrdili, že toto umění je jedním, ono druhým, když by vědění z obou vyšlé bylo totožno? Jako právě já poznávám, že je těchto prstů pět, i ty, jako právě já, o tom poznáváš totéž; a jestliže bych se tě zeptal, zda týmž uměním počtářským poznáváme totéž, já i ty, či jiným, řekl bys přece, že týmž.

Jon: Ano.

Sokrates: Pověz nyní, nač tedy právě jsem se tě hodlal zeptati, 538
je-li dle tvého zdání tomu tak ve všech uměních, že totiž nutno je týmž uměním tytéž věci poznávati, jiným uměním však ne tytéž, nýbrž že, ačli jest jiné umění, nutno jest i jím poznávati věci jiné?

Jon: Zdá se mi tak, Sokrate.

IX. Sokrates: Zda ten, kdo nebude míti znalosti některého umění, nebude schopen správně chápati výklady i práce toho oboru?

Jon: Pravdu díš. B

Sokrates: Zdaž tedy o těch verších, jež jsi uvedl, ty lépe poznáš či vozataj, pronáší-li je Homer správně čili nic?

Jon: Vozataj.

Sokrates: Ty zajisté jsi přece rhapsodem, nikoli však vozatajem.

Jon: Ano.

Sokrates: Umění rhapsodské je rozdílno od vozatajského?

Jon: Ano.

Sokrates: Je-li rozdílno, pak zajisté jest i věděním o rozdílném oboru.

Jon: Ano.

Sokrates: Nu a což, když Homer vykládá, jak zraněnému Machaonovi Hekamede, žena Nestorova, podává k pití míchaninu. A praví asi toto: C

(Mísila vodu) „s Pramenským vínem, a do toho strouhala kozího sýra
struhadlem z kovu, a cibuli též dá k pití jak mlsku;“[1])

přesně rozpoznati, zda to Homer správně dí čili nic, jest úkolem umění lékařského či rhapsodského?

Jon: Lékařského.

Sokrates: A co když Homer praví:

„Hnala v mořskou se hloub, jsouc podobna z olova kouli, D
která se na rource řítíc, již skytl roh venkovské krávy,
prochází houfy hltavých ryb, v ně vznášejíc zhoubu;“[2])

zda řekneme, že rozhodnutí toho, co dí a správně-li dí čili nic, přísluší spíše umění rybářskému než rhapsodskému?

Jon: Zřejmo zajisté, Sokrate, že rybářskému.

Sokrates: Uvaž tedy, jestliže by ses mne otázal svou otázkou: ježto tedy, Sokrate, nalézáš místa v Homerovi, jež sluší rozhodovati E
každému z těchto umění, nuže vyhledej mi i místa věštcova a umění věšteckého, jaká to jsou, jež sluší jemu schopnému rozpoznávati, zda dobře či špatně jsou sbásněna — uvaž, jak snadno a po pravdě ti já odpovím. Častokráte totiž i v Odysseji pronáší výroky takové, na pří-

---

[1]) Hom. Il. XI. 630, 639—640.

[2]) Hom. Il. XXIV. 80—83; řečeno komparací o bohyni Iridě, jak vskočila do moře, jsouc Diem poslána pro Thetidu.

klad to, co Theoklymenos, věštec z rodu Melampodovcův, mluví k nápadníkům:

„Prokletí, jaké to zlo zde tropíte? Zakryty hlavy, 539
vaše jsou v temnou noc, i tváře i kolena vespod
sténání zaznívá v šíř, slz proudy tváře vám rosí,
předdveří plno je mátoh a plno je nádvoří všecko
do tmy se ženoucích v podsvětný kraj; ba slunce i s nebe
zmizelo pryč, kol zlobná moc svou temnotu stele;“[1]) B

častokráte i v Iliadě, na příklad v líčení boje na hradbách; praví totiž i tam:

„Zjevil se totiž jim pták, když ztéci se snažili hradbu,
orel, jenž vysoko létá, lid děle pryč k levé tam straně,
obludného v svých drápech si nesa rudého hada,
živého, který se zmítal; však zápasu dbal přec on ještě.
Orla, jenž svíral ho, uštk' had do hrudi u hrdla jeho
vzpřímiv na zad se zpět; hned orel ho na zemi pustil
bolestmi zasténav, had do prostřed davu tam vpadl;
sám pak zaskřečel pták, pryč vzlétaje s prouděním větru.“[2]) D

O tom a o takových místech řeknu, že je věštcovi sluší i zkoumati i posuzovati.

Jon: Řekneš to mluvě pravdu, Sokrate.

X. Sokrates: I ty, Jone, tvrdíš toto po pravdě. Nuže tedy i ty mi, jako právě jsem ti já vypočetl i z Odysseje i z Iliady místa, která přísluší věštci a která lékaři a která rybáři, tak i ty mně vypočti, ježto E
jsi zkušenější nade mne ve věcech Homera se týkajících, která místa patří rhapsodovi, Jone, a umění rhapsodskému, jež sluší i zkoumati i posuzovati rhapsodovi oproti ostatním lidem.

Jon: Míním, Sokrate, že jsou to všecka místa.

Sokrates: Nemínil jsi, Jone, že jsou to všecka místa; či jsi tak zapomětliv? Věru by ani neslušelo rhapsodovi býti zapomětlivým.

Jon: Co pak to zapomínám? 540

Sokrates: Nepamatuješ se, že jsi tvrdil, že rhapsodské umění je rozdílno od vozatajského?

Jon: Pamatuji.

Sokrates: Zdali jsi také souhlasil, že jsouc rozdílno umožňuje poznání rozdílných věcí?

Jon: Ano.

Sokrates: Ani umění rhapsodské tedy ani rhapsod dle tvé řeči nepozná všeho.

Jon: Kromě snad takových míst, Sokrate.

Sokrates: Výrazem „kromě takových míst“ míníš snad asi B
„mimo místa příslušející ostatním oborům“; ale co pozná tedy, když ne všecko?

Jon: Co sluší, jak myslím, pověděti muži a co ženě a co otrokovi a co svobodnému a co poddanému a co náčelníkovi.

Sokrates: Zda to, co sluší říci náčelníkovi korábu zmítajícího se v bouři na moři, pozná rhapsod lépe než kormidelník?

Jon: Nikoli, nýbrž toto aspoň kormidelník.

Sokrates: Než to, co sluší pověděti vladaři za choroby, rhapsod C
pozná lépe než lékař?

Jon: Ani to.

---

[1]) Hom. Odyss. XX. 351-353. 355—357.
[2]) Hom. Il XII. 200—207.

Sokrates: Ale to, co sluší říci otrokovi, dle tvé řeči pozná?
Jon: Ano.
Sokrates: Na příklad to, co sluší říci otročícímu pastevci,
když tiší plašící se skot, pozná rhapsod, nikoli však pastýř?
Jon: To nikterak.
Sokrates: Ale pozná to, co vhodno jest tkající ženě pověděti
o spracování vlny?
Jon: Nikoli. D
Sokrates: Ale pozná to, co sluší pověděti vojevůdci povzbu-
zujícímu řečí vojáky?
Jon: Ano, takové věci pozná rhapsod.
XI. Sokrates: Cože? Umění rhapsodské je vojevůdcovským?
Jon: Poznal bych zajisté, jaká řeč sluší vojevůdci.
Sokrates: Snad jsi totiž, Jone, také členem stavu vojevůdcov-
ského. Neboť kdybys právě byl členem stavu jezdeckého a spolu kitha-
ristického, poznal bys dobrou i špatnou jízdu na koních; kdybych pak E
se tě já zeptal, kterým tedy uměním, Jone, poznáváš dobrou jízdu na
koních? Tím, kterým jsi jezdcem, či tím, kterým jsi kitharistou? Co bys
mi odpověděl?
Jon: Tím, kterým jsem jezdcem, zajisté.
Sokrates: Kdybys tedy rozpoznával dobrou hru na kithaře,
souhlasil bys, že rozpoznáváš to tím uměním, kterým jsi kitharistou,
ale ne tím, kterým jsi jezdcem.
Jon: Ano.
Sokrates: Ježto poznáváš věci oboru vojevůdcovského, zda je
poznáváš tím uměním, kterým patříš do stavu vojevůdcovského, či tím,
kterým jsi znamenitým rhapsodem?
Jon: Zdá se mi, že není mezi tím rozdílu vůbec.
Sokrates: Jak? Ty tvrdíš, že není rozdílu vůbec? Tvrdíš, že 541
umění rhapsodské a vojevůdcovské jest jedno umění či dvě?
Jon: Zdá se mi jedním uměním.
Sokrates: Kdo tedy je dobrým rhapsodem, ten právě jest
i dobrým vojevůdcem?
Jon: Podle všeho, Sokrate.
Sokrates: Tedy, kdo právě je dobrým vojevůdcem, je také
dobrým rhapsodem.
Jon: To se mi opět nezdá.
Sokrates: Ale ono se ti dozajista zdá, že, kdo je dobrým rhapso-
dem, jest i dobrým vojevůdcem? B
Jon: Docela.
Sokrates: Zda tedy jsi ty nejlepším rhapsodem z Hellenův?
Jon: Zajisté, Sokrate.
Sokrates: Jsi-li, Jone, i nejlepším vojevůdcem z Hellenův?
Jon: Dobře věz, Sokrate: jsem naučiv se i tomu z básní Homerových.
XII. Sokrates: Nač tedy as při bozích, Jone, jsa v obou oborech
nejlepším z Hellenův, i strategem i rhapsodem, pěstuješ rhapsodství
chodě po vší Helladě, ale neprovozuješ vojevůdcovství? Či myslíš, že
Hellenové velice potřebují rhapsoda ověnčeného zlatým věncem, ale C
vojevůdce nikoliv?
Jon: Náš stát totiž je, Sokrate, ovládán i vojensky spravován
vámi a nikterak nepotřebuje vojevůdce, váš však stát a Lakedaimonský
by mne nezvolil za vojevůdce; soudíte totiž, že vy sami jste s ten úkol.
Sokrates: Nejmilejší Jone, neznáš Apollodora Kyzického?
Jon: Kterého to?

Sokrates: Jejž Atheňané častokráte, ač cizince, zvolili za svého
vojevůdce; a Fanosthena Andrijského a Herakleida Klazomenského, jež D
tato obec, ač cizince, uvádí na hodnost vojevůdcovskou i na úřady
ostatní, protože ukázali, že hodni jsou zřetele; Jona tedy Efeského
nezvolí vojevůdcem ani neocení, bude-li se zdáti hodným zřetele? A dále,
což vy Efesští nejste svým původem Atheňany a což Efesos není menší
než žádné jiné město? Než ty zajisté, Jone, pravdu-li mluvíš, že jsi na E
základě umění a vědění schopen o Homerovi pronášeti chvalořeči,
dopouštíš se hříchu, ty, jenž slíbiv mi, že znáš mnoho krásných věcí
o Homerovi, a tvrdě, že se tím pochlubíš, klameš mne a dalek jsi
toho, bys mi učinil přednášku, ty, jenž nechceš mi ani pověděti, co to
jest, v čem jsi odborníkem, ač dávno tě snažně prosím, nýbrž jako právě
Proteus stáváš se mnohotvarým převraceje se vzhůru dolů, až na konec
uniknuv mi objevil jsi se jako vojevůdce, abys mi nemusil projeviti, že 542
jsi odborníkem ve vědění o Homerovi. Klameš-li mne tedy jsa odborníkem, jak jsem pravil právě nyní, ačkoli jsi mi slíbil učiniti přednášku o Homerovi, pak se dopouštíš hříchu; nejsi-li odborníkem, nýbrž z božského určení jsi v moci držen Homerem a nic nevěda mnoho krásného mluvíš o básníkovi, jak právě jsem řekl o tobě, pak se nedopouštíš hříchu. Vyber si tedy, chceš-li býti námi pokládán za muže hříšného či božského.

Jon: To se, Sokrate, velice liší od sebe; mnohem krásnější za- B
jisté jest považován býti za božského.

Sokrates: Tento krásnější název se tedy námi podává tobě, Jone, že totiž jsi božským, nikoli však vědeckým chvalořečníkem Homerovým.

Poznámky kritické.

530 B podržuji rukopisné *κεκοσμῆσθαι*, jež vynechal Schanz.
530 C *ῥαψῳδός* T W : *ἀγαθὸς ῥαψῳδός* F a přijímá Burnet; *συνείη* F (*συνιείη* W, f, *συνίῃ* T); Richardsova konjektura *ὥστ᾽* místo *ὡς* zbytečna.
530 D všeobecně odmítnuto Sydenhamovo *Γλαῦκος*; čtu *ἀκροάσασθαι* (F) s Burnetem, kdežto TW mají *ἀκροᾶσθαι*.
531 C vylučuji *ὡς ὁμιλοῦσι*, jak činí Schanz po příkladě Cobetově.
531 E na konci delší řeči Sokratovy dle F *ὁ αὐτός* (*αὐτός* TW, *αὐτός* Schanz); *λέγωμεν* podržuji s Schanzem dle T, kdežto Burnet *λέγομεν* dle W, f.
532 D převzata konjektura Schanzova *εὐήθη*, kdežto Burnet ponechává rukopisné *τἀληθῆ* (*τὰ πλήθη* Madwig, *εὐτελῆ* H. Richards).
533 A podržuji *μόνου*, jež vyloučil Schanz dle návrhu Naberova.
533 C čtu s Burnetem *συμβαλέσθαι* (W F), kdežto Schanz *συμβάλλεσθαι* dle T; *ῥαψῳδοῦ* podržuji proti Naberovi a Schanzovi; dle Cobeta čtou Schanz i Burnet *ἔρχομαι* (F) *ἀποφανούμενος* (rukopisy *ἄρχομαι ἀποφαινόμενος*).
533 E *καὶ δακτυλίων* vypustil Hermann, Burnet podržuje; Schanz správně athetuje pouze *καί*.
534 B *διερόν* navrhl Dobree místo *ἱερόν*, vhodně, ale čtení rukopisů nutno podržeti.
534 E Stephanus již *εὑρήματι* rozdělil v *εὕρημά τι*.
536 B nutno čísti *αὖ ἠρτημένοι* T F (*ἀνηρτημένοι* W); tamže přijímám Schanzem doplněné *τι* k rukopisnému *τίς*.
536 E *λέγει* opravil Cornarius v *λέγεις*.
538 B *πίνειν* T W (*πιεῖν* F).
539 E *ἔφης* rukopisné podržuji; Schanz i Burnet čtou dle Baitera *φῄς*.
540 C čtu dle Schanze *κάμνοντι* (T, W, f); Bekker a Burnet *κάμνοντος* (F).
540 D *γνοίην γοῦν ἄν* opravil Sydenham (*ἄρ᾽* W, *ἆρ᾽* T, vypustil F).
540 E nutno čísti *ἠρόμην* (T, W), *ἀπεκρίνω* (F) proti chybným *ἐροίμην* (F), *ἀπεκρίνου* (T, W); nepřijímám athetesi *ἀγαθός*, kterou činí Schanz v textě za *ῥαψῳδός*.
541 E čte se obecně *δεῖς* (*δεῖ σ᾽* T W, *δ᾽ εἰς* F).
542 B podržuji s Burnetem rukopisné *ὑπάρχει* proti Naberovu *ὑπαρχέτω* a Schanzovu *ὑπάρξει*.